

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICĂȘCĂ - CULTURALĂ

ORGANUL OFICIAL AL EPARHIEI ORTODOXE ROMÂNE A ARADULUI

Religiozitatea Episcopului Nestor Ioanovici.

De Dr. GRIGORIE GH. COMȘA, Episcopul Aradului.

Serbarea centenară a eparhiei noastre este chemată a descătușa pe mulți din înlănțuirea duhului vremii de azi. Lumea de azi sărbătorește mai mult recordurile de vitează decât eroismul moral. In asemenea împrejurări este binevenită sărbarea noastră centenară cu colorit religios. Nimic nu ține mai proaspete amintirile trecutului ca religia. Amintirile acestea aparțin nu numai trecutului, ci și eternității.

In cetatea pământească a lucrurilor omenesti, omul ca podoba cea mai aleasă a Ziditorului, are revendicațiunea conștiinței creștine ca cel mai înalt semn al demnității sale. Nu este națiune a cărei conștiință creștină să fi suferit mai mult, căci nimeni n'a suferit mai mult pentru credința și naționalitatea sa decât națiunea română.

Pe meleagurile noastre numai cei de lege ortodoxă română au avut de suferit, dând martiri credinței străbune. Eram așezați in umbra morții, țărani și preoși erau bătuți până la sânge ca să treacă la *legea împăratului* din

Viena. Și Dumnezeu ni-a ocrotit, trimițându-ne bărbați la vreme, cari să conducă neamul românesc. Nu este deci o întâmplare oarbă sau roata norocului care a așezat, in scaunul episcopiei Aradului, cu o sută de ani înainte pe fericitul episcop Nestor Ioanovici din Făgăraș.

In învălmășala de curente și idei din zilele noastre, se desprinde figura blândă a episcopului Nestor Ioanovici, cu privirea senină in viitor. Fără de voe mi-aduc aminte de părinții lui. O poruncă divină obligă să respectăm pe aceia, dela cari am primit viața pământească. Deci mai mare trebuie să fie recunoștința noastră față de cei, cari au dat fii aleși neamului nostru românesc.

Părinții marelui Șaguna au intrat in Pantheonul trecutului românesc. Episcopul Nestor Ioanovici e crescut de parte de locul nașterii

lui și dacă i-a rămas adânc înrădăcinată iubirea de neam și lege, aceasta se datorește mai întâi părinților lui.

Suferințele suferite de neamul nostru i-au

† Episcopul NESTOR IOANOVICI.

fortificat sufletul cu pecetea conștiinței creștine.

Providența divină a întocmit așa lucrurile, ca la o sută de ani după episcopul Ioanovici în persoana scriitorului acestor rânduri, tot un făgărășan să se găsească în fruntea de Dumnezeu păzitei eparhii a Aradului. Fără de voe aduc în legătură atmosfera morală din timpul copilăriei mele cu afirmarea viguroasă a vieții morale de pe vremea episcopului Ioanovici. Tatăl meu, dascăl confesional, știa ce însemnează a fi tată după legea lui Hristos, știa să verse în inima mea dragostea către legea străbună, ca mai târziu să pot apăra credința strămoșască la granița de vest a scumpei României. Părinții lui Nestor Ioanovici au știut să afirme în fața fiului lor că autoritatea lor părintească este dela Dumnezeu. Numai în chipul acesta înțelegem că tinărul Nicolae, mai târziu Nestor, încă în anul 1794 când studia la gimnaziul luteran din Pojon, făcea dovada unui suflet religios.

De acolo, din Pojon, el scrie binefăcătorului său, negustorul Gavril Hristu, din Brașov mai multe scrisori. Într'una din scrisori zice între altele: „Și măcar că eram despre cele trebuincioase foarte lipsit, *Tatăl cel ceresc* cu iubirea sa de oameni mi-a deschis calea chiverniseli mele prin oameni buni, de a mă putea din zi în zi mai bine a mă chivernisi, mai pe sus de gândul și așteptarea mea. Și așa am petrecut viața mea până acum, întru silința și strădania învățaturii și acum mă aflu într'a șaptea școală; și gândul și voia mea este, ajutându-mi *Dumnezeu* de a mă mai zăbovi aicea până când voi isprăvi desăvârșit cursul învățaturii, având nădejde că *Dătătorul bunătăților* ce a întins spre mine mila sa până acum săvâșind învățătura imi va deschide și calea chiverniseli și procopseli mele“.

Cuvintele lui Ioanovici sunt parfumate cu fum de lămâie și semnaleză atmosfera morală plină de consecvență a timpului său. El era doar din Țara Făgărașului, din țara mănăstirilor sfinte ortodoxe, dărâmate de furia habsburgică a generalului Bucow în anul 1761. Nu-i mirare că această atmosferă a tradiției religioase, l-a pregătit pentru lupta de apărare a ortodoxiei în părțile Aradului.

Binecuvântată fie memoria lui de-a pururea: Binecuvântată fie memoria părinților săi, cari n'au uitat că demnitatea lor părintească este dela Dumnezeu. Binecuvântat să fie ținutul, care a dat Aradului pe episcopul Nestor Ioanovici.

Cristofor Columb în drumul său spre America zări o bucată de lemn carbonizată pe suprafața apei și cu toată tăria strigă: „pământ, pământ“. În căutarea noastră după colaboratori ai educației creștine nu vom putea striga cu mai multă bucurie altceva, decât cuvintele: tată și mamă! Fericiți vor fi părinții ai căror fii vor fi preamăriți ca Nestor Ioanovici din Țara Făgărașului.

Fericiți vor fi acei părinți, cari vor da sfintei noastre biserici preoți buni și cu frica lui Dumnezeu. Eparhia de Dumnezeu păzită a Aradului va fi fericită să caute și să găsească numai părinți ca cei cari au dat bisericii noastre ortodoxe române pe fericitul Nestor Ioanovici.

† GRIGORIE
Episcop.

Răspunsul

Înalt Prea Sfințitului Mitropolit al Ardealului, Dr. NICOLAE BALAN la invitația de participare la serbările noastre centenare.

Nr. 8859.

P. S. S.

Dr. GRIGORIE COMȘA,
episcop

A R A D

Prea Sfinția Voastre,

Avem onoare a Vă aduce la cunoștință, că suntem în posesia invitației cu Nr. 5473 din 25. IX. a. c. la festivitățile centenare dela 26 Octomvre 1929.

Istoria de un secol a sfintei noastre Biserici la frontiera de Vest se caracterizează prin străduințele nobile, închinată cu un devotament susținut de către fericiții înaintași ai Prea Sfinției Voastre și cu concursul sfetnicilor lor și al întregului cler și popor.

Dragostea lor de legea strămoșască a învins toate greută-

țile ce au întimpinat și a creat așezăminte trainice, cari și în viitor vor chezași cea mai deplină solidaritate între toți factorii cu răspundere pentru opera religioasă, ce o așteaptă sf. Biserică și neamul nostru dela toți cei de azi.

Noi urmărim cu înaltă satisfacție avântul spre fecunde realități al păstoririi Prea Sfinției Voastre și suntem siguri că acest iubileu va forma o peatră de hotar în istoria Eparhiei Aradului.

Neputând participa în persoană la praznicul istoric, din cauză că am aranjat o vizitație canonică cu sfințiri de biserici

în regiunea Jiului pe acele zile, am dat delegație P. S. nostru Vicar Dr. Vasile Stan, să ne reprezinte și P. S. Sa a binevoit să accepte misiunea ce i-am încredințat. Vă rugăm să binevoiți a lua act de aceste dispoziții. P. S. Sa Va aduce solia Noastră atât P. S. Voastre, cât și întregii Eparhii iubilante.

Primiți, Vă rugăm, Preasfințite, ale noastre întru Hristos frățești îmbrățișeri.

Sibiu, din ședința secției bisericești a Consiliului arhiepiscopesc dela 1. X. 1929.

† NICOLAE

arhiepiscop și mitropolit.

ARADUL DE ODINIOARĂ.

Triunghiul dela Tisa.

„Aduceți-vă aminte de administrația superintendenților calvini și a episcopilor papistași din Oradea. Vezi românii dela Bichiș, Ciaba, Vașarhei (H. M. Vásárhely), Feleghaz, Cenad, Macău, Seghedin, ș. a. cari mai erau pe acele locuri cu 160 ani mai în urmă” scrie din București la 1850 Moise Nicoară, restauratorul episcopiei române din Arad, nepotului său Gheorghe Vasilevici preot în Giula.*)

Aceste parohii române din județul Cenad, Bichiș, și Ciongrad erau pendente de episcopia noastră din Arad până la trasarea granițelor noi. Credincioșii lor și-au pierdut limba maternă în mijlocul masselor ungurești, dar limba liturgică română era pentru ei limbă sfântă și țineau cu tărie la „legea veche”. Misticismul Ortodoxiei ținea în sufletul lor vie conștiința originii lor. Maghiarii îi numiau „óhitű magyarok” adică maghiari de legea veche.

Aceste comunități bisericești erau sortite de slăpânirea maghiară să constituie noua biserică maghiară, de rit ortodox, după calapodul bisericii unite de Hajdudorog. Răsboiul însă a zădărnicit un Hajdudorog românesc.

*) Scrisoarea aceasta interesantă trimisă din București la anul 1850 am depus-o cu celelalte scrisori familiare ale lui Moise Nicoară în biblioteca Academiei teologice din Arad.

Ziarele maghiare aduc știrea, că în 18 August a. c. ziua sfântului Ștefan, s'a constituit în Szentes, județul Ciongrad, prima comunitate ortodoxă maghiară cu 100 credincioși, iar în 25 August s'a celebrat prima liturghie maghiară după ritul bisericii ortodoxe. Această biserică maghiară de rit greco-oriental din Szentes este pusă sub directă jurisdicție a Patriarhiei din Constantinopol. Așadar un concordat cu patriarhia Constantinopolului are să înființeze noua episcopie ortodoxă maghiară, la care vor fi încorporați toți ortodocșii români din Ungaria, căci, de, zeul maghiarilor (a magyarok istene) e însătoșat de sânge român. Așa fel, grație regimului concordatului constantinopolitan nu vor mai fi minorități etnice în Ungaria, în schimb minoritățile maghiare din România vor înflori sub regimul concordatului românesc cu Vaticanul. Și tot noi rămânem hojii de păgubași în fața lumii, prelucrată de suveica propagandei din Budapesta.

Aceace prăznuim noi astăzi, e meritul generațiilor trecute; pentru aceea ce se face astăzi și mâine are răspunderea generația ce-l urmează, despre care însă se va scrie de alții darea de seamă peste o sulă de ani.

Crâmpetele din procesul istoric a unui secol, ce le dau în scurta mea poveste de aici

vrea să fie un preambul în secolul ce are să vie. Poate, o vorbă bătrânească nu va fi de prisos avântului tineresc.

SĂ LUĂM AMINTE.

Subt ierarhia sârbească.

De subt „administrația” superintendenților calvini și a episcopilor catolici, grație politicii habsburgice, Biserica română, — rămase fără metropolit în urma unirei lui Atanasie, — ajunge sub „administrația” ierarhiei sârbești.

După colonizarea sârbilor aduși de dincolo de Dunăre, Leodold I dă dreptul mitropolitului sârb din Carlovitz, „a dispune de toate bisericile de rital orientat, de a rândui preoți sârbi în orașe și sate... și dreptul de a dispune de toți câți mărturisesc religia aceasta”. Acești „toți” eram noi ortodocșii din Banat, părțile ungurene și transilvănene.

La 1705 episcopul sârb Isaia Diacovici își mută reședința dela Ineu la Arad, aducând cu sine și eparhia Orășii, văduvită la 1695 prin moartea lui Eftrem Veniamin. Așa se face schimbarea la față a episcopiei române din Ineu cu tradițiile ei mari dela Sava Brancivici, în cea din Arad supusă jurisdicției sârbești.

Această ierarhie sârbească în Arad era pălăria lui Gessler, pusă de Habsburgi pentru a se închina ei pariile de români.

Dar suum cuique. Moneta ierarhiei sârbești avea două fețe. Una negativă și una pozitivă.

Fața negativă era: despotismul episcopilor și protopopilor sârbi, sârbizarea matriculelor bisericesti, introducerea limbei liturgice slavone și întreață nebunia sârbizării românilor.

Vuia bătrânul, tata regretatului doctor Vuia, meseriaș de feliu, îmi povestea, cum au făcut din el Vuici, popa sârbesc din Felnac, în era sârbească, și cum s'a răsbunat breasla lor scobind cu sula slovele kirilice de pe praporii breslei lor. Croitorul George Bogdan, un unchiu al actualului protopop Vățianu din Arad, la toate veseliile românești chiuia: „să trăiască nația, fundația și grădina lui Tekeli, că e a românilor”. Tâlcul acestui delir, e că vlădica Mețianu zidise seminarul teologic pe grădina lui Tekeli, mecenatul sârbilor de odinioară, ce însemna biruința românilor. În Pecica abia mai erau câțiva sârbi, căci după răzvrătirea lui Pera Segedineanț coloniștii sârbi iar se retraseră peste Dunăre, dar se mai oficiă tot a zecea Duminecă liturgia pe sârbește. La despărțirea ierarhică românii i-au ajutat chiar de și-au făcut o mică biserică, ca să nu mai audă limba

sârbească în biserica românească. Iată nota odiului produs de despotismul sârbizării cu forța în sufletele necăjite ale masselor populare.

Iar fața pozitivă a monetei sârbești sunt „privilegiurile ilirice” adevă un feliu de autonomie a bisericii sârbești, sub al cărei scut a ajuns biserica română prin înfeudare la ierarhia sârbească.

Episcopii sârbi din Arad, înarmați cu privilegiile bisericii ilirice, își apără eroic credințioșii contra catolicizării. Cu primejdia vieții fac vizitații canonice pe teritoriul eparhiei Orădane, unde episcopii catolici erau totodată și comiși supremi, șefi ai administrației civile, dispunători asupra puterii brachiale, de care fac larg uz de octroare a coticicizării asupra românilor. Sub protecția armatei imperiale, episcopilor din Arad le este asigurată libera circulație a vizitațiilor canonice. În vizitațiile aceste canonice readuc la ortodoxie pe preoții capturați de episcopii catolici, reintroduc cărțile liturgice române și poporul credincios răspunde puterii catolice: mai bine morți decât să ne lepădăm de legea noastră străbună. Fără protecția drepturilor ilirice, noi eram pierduți pentru Ortodoxie, în urmare și pentru românism.

Moise Nicoară știa lucrul acesta, de aceea el nu cerea despărțirea ierarhică de sârbi, ci numai episcop de neam român în Arad; și de fapt despărțirea ierarhică a urmat numai după recunoașterea românilor ca naționalitate.

Pe vremea, când Mitropolitul Șaguna pregătea despărțirea ierarhică, Moise Nicoară refugiat în București dinaintea furiei sârbilor, cari nu-i puteau ierta păcatul de a cere episcop român în Arad, răspunde nepotului său G. Vasilevici, care îi cerea părerea în chestiunea despărțirii ierarhice: „Eu precum n'am fost nici într'o clipă nici sârb nici sârbil, așa n'am fost, nu sunt și nici voi fi altă ceva decât român, dar despărțire de sârb (precum o cer unii*) nici odinioară nu o am voit și nu o am putut voi, dorind binele neamului meu. Dar am dorit *conservarea drepturilor, cari sunt a legii pravoslavnice* neclintite, deci prin urmare, a ambelor nații, — întemeierea drepturilor ce se cuvin unui neam, limbii, culturii și cinstei sale, ca să poată avea din sânul său bărbați vrednici în toate slujbele, îngrijii, destoiniciți și însufleșiți pentru toată binevestirea legii și naționalității”.

Din acest program cultural al lui Moise Nicoară au urmat etapele pregătitoare ale evenimentului din 1829: la anul 1812 preparandia

*) aluzie la Șaguna

din Arad, iar la 1822 institutul teologic. Prin înființarea acestor școli românești, Aradul devine centru cultural românesc, care domină Biharia, Cenadul, Bichișul și Banatul.

Era sârbească din Arad a rămas numai un episod din intriga Habsburgilor, de a ne împinge prin această ingenunchiare la catolicism. De aici ne-am ales și noi și sârbii cu învățătura, că destinul nostru nu este a ne slăbi unul pe altul, ci a ne întări reciproc contra dușmanului comun, cel ce a fost, este și va fi stăpânul nostru de ieri, care visează visul reintronării și răsbunării sale peste noi amândoi. Acest adevăr l-a înțeles și diplomația de astăzi a acestor două neamuri, când a înființat Mica — Antantă. Cultivarea acestor legături să fie gândul călăuzitor mai ales în raportul sufleteș al celor două națiuni. Firele aceste sufletești sunt mai trainice decât firele tratatelor diplomatice și decât toate celelalte meșteșugiri.

De n'ar fi acel fatal vis al maghiarilor, și cu ei am fi în aceleași relațiuni de alianță pentru pașnica propășire a națiunilor noastre. Sfârșitul tot acelaș va fi, când realitatea îi va trezi din acel vis al sentimentalismului.

Lavina ideii naționale.

În 1848 Românii de pe câmpia Aradului aveau soarta ce o aveam noi în 1914-1918: să dea cătane și biruri lui Kossuth, ca să omoare pe frații lor.... Cei dela munte și mai ales de pe valea Crișului-Alb, erau în tabăra lancelui. Spânzurătorile honvezilor au rărit și-rul preoților români. După revoluție episcopul Gherasim Raț, care să refugiasse sub revoluție în casa sa din Cuvin, ce-i servea de reședință de vară — astăzi casa lui Nica Suci, de lângă biserică — abia joia să sfințească, în biserică din Cuvin, preoți noi în locul celor spânzurați. Dar nici Habsburgii n'au fost mai miloși cu generalii honvezilor după capitularea dela Șiria ori Világos, cum este scris în istoria revoluției din 1848. Spânzuratu-i-a și pe ei în cetatea Aradului. Iar peste mormântul acestei tragedii Camarila din Viena jubilează și-și țese mai departe intrigile politice sale infernale: Divide et impera.

A urmat absolutismul feroce. Acasă maghiarii ingenunchiați; dar emigranții în frunte cu Kossuth desvolă în străinătate, îndeosebi în Anglia, o propagandă cu care cucerise simpatia lumii*). Sub salvardarea acestui capital

moral câștigat în streinătate și înfrângerea dela Koniggrätz, Frantz Iosif își dă „popoarele sale“ poclon „națiunii maghiare“ prin încheierea pactului dualistic Austro-Ungar. Cu anul 1868 se începe era nouă constituțională.

În cât pentru noi Românii era absolutismului a fost un timp de reculegere pentru formarea clasei intelectuale. Se ivesc rândunelele societății noi: Primul avocat, entuziastul român Ioan Arcoși, fratele de cruce al corpului profesoral dela preparandie și teologie. Casa lui deschisă, era un feliu de casă națională. După el apare primul medic Dr. Atanasie Șandor, care însă renunță la practica medicală și se face profesor de preparandie. Inginerii se ivesc mai târziu în anii șaptezeci, primul Aurel Beleş apoi Petre Suci, Ioan Cornea și Paul Rozvan. Avem și prefecți români pe Serb din Cuvin și pe George Popa din Galșa. Deodată cu „Asociațiunea Transilvaniei“ se înființează „Asociațiunea poporului români din Arad“, la care curge lumea fermecată de revelația frumuseții artei și literaturii române. Nu mai erau singuri precursorii ideii naționale dela „preparandia“ și „teologia“ din Arad.

Evenimentele dela 1867-1868 ni-au aflat cu o conștiință națională deplin formată dela vladică până la opincă.

Când Frantz Iosif și-a numit primul guvern maghiar constituțional, marele român care a fost comitele suprem al Aradului, George Popa, s'a prezentat în audiență la împărat. Acesta îl trimite la prim ministrul Andrásșy. Nu s'a dus la Andrásșy, ci înbolnăvit s'a înapoiat, ca în câteva zile să moară.

La înmormântarea lui pe un potop de ploaie au luat parte sute de preoți și mii de țărani cum n'a mai văzut Aradul — poporul nenorocit, care își plângea pe părintele său în plâns sfâșietor de inimă. N'am văzut nici când pe tatăl meu, om aspru la fire, atât de zdrobit ca la acea înmormântare, căci „s'a stins steaua Românilor“, spunea el gemând.

Da, s'a stins steaua românilor și a răsărit steaua maghiarilor.

În muzeul Palatului cultural din Arad am văzut, desemnat pe pânză, o construcție în formă de piramidă iluminată de lampioane pe piața Avram Iancu de astăzi. În lumina aceia triumfală se vedea un tablou al înfrățirii dintre un maghiar și celelalte popoare din țară. Tabloul acela simboliza noua Ungarie constituțională dela 1868. Eu am văzut cu ochii mei acea lumină orbitoare și am auzit vuetul acela de bucurie, la lumina cea de foc de pe piața libertății din era maghiară, care suna a hoțot după prohodul

*) vezi Kossuth Lajos. Irataim az emigrációból.

cântat la luminițele palide de ceară abia stinse din palatul comitatului. Și astăzi, după șasezeci de ani, mă cuprinde un fior la evocarea acestor tablouri dramatice din lumea apusă.

A murit George Popa, stegarul ideii naționale. Au luat alții steagul în mână. În vremea aceea era cine să-l ieie. În scaunul episcopal era ca trimisul lui Dumnezeu bunul episcop Procopiu Ivacicovici, amicul mitropolitului Șaguna, iar spiritul rector al aulei episcopale, a instituțiilor naționale și culturale a întregii vieți bisericești și politice era distinsa personalitate a protosincelului și directorului institutului teologic Miron Romanul. Din pleiada partidului național strălucesc cei doi advocați fruntași, rivali pentru înfruntare în lupta națională: Ioan P. Deseanu și Mircea V. Stănescu.

Acești intelectuali „naționaliști”, în costume naționale, ca niște arhangheli ai ideii naționale vorbind poporului și preoții și dascălii aceia cu steagurile naționale în fruntea poporului, gata de a muri pentru neam și lege, au pregătit calea Memorandului.

Generația Memorandului înființează în Arad „Tribuna” fulgerătoare, la care se grupează tinerețimea talentului și a sacrificiului, face din Arad un viu centru politic, pe care îl moștenește „Românul” la 1911, pentru a muri în bătaia cenzurii din războiul mondial.

La frângerea pâinilor, în Noemvrie 1918, în clocotul revoluției, de aici respinge Consiliul național tentațiile guvernului revoluționar din Budapesta, ia efectiv conducerea națiunii române în mână și convoacă pe 1 Decemvrie Adunarea națională în Alba Iulia. De aici, din Arad, pornește stăpânirea română peste Ardeal. Aradul își are aureola lui.

Noua descălecare.

În anul 1913 s'a inaugurat Palatul cultural pe „Golgota” revoluției din 1848. Eram de față în suita episcopului Ioan Papp. Toată maghiarimea din țară era reprezentată prin delegații. Herczeg Ferencz, marele scriitor maghiar, a evocat într'o poemă, declamată de celebra artistă Jászai Mari, tragedia spânzuraților din umbra cetate de peste Mureș în fața lumii ce se aprinde dincoace de Mureș. Era serbarea descălecării a doua a Ungariei prin cultura maghiară, cum se numea poetic politica de maghiarizare.

Rakossy Jenő, leaderul șovinismului maghiar, sirena ce după cădere a adus pe Rothermere în Ungaria, în discursul său festiv desfășurat în programul de maghiarizare a provinciilor,

prin descentralizare. „Ne-am zidit o capitală măreață, spunea Rakossy, acum venim să ne zidim cetățile provinciale”. Descentralizarea aceasta culturală și economică s'a făcut numai în centrele naționalităților, ca o nouă descălecare (uj honfoglalás) a maghiarilor adevărată cucerirea de a doua oară a Ungariei, prin maghiarizare. Seghedinul, H. M. Vásárhely, Szolnok, Kecskemét Debreținul de pe pusta Ungariei au rămas în nota lor sătenească de romantică populară.

În organizația aceasta de descentralizare fiecare instituție militară, ecleziastică, de stat, comunală ori particulară era o instituție de absorbire a elementului românesc în națiunea maghiară.

Iar noi stam aici în triumful morții dela Tisa, barcadați în instituțiile noastre culturale, bisericești, cetatea noastră sfântă, până a sunat goarna Dorobanților liberatori.

„Atunci erau Românii Români” — spunea agitator mai dăunăzi într'o convorbire un dascăl care a trăit zilele acele — „astăzi nu mai sunt români.” Și mereu aud această grozavă acuză la adresa generației postbelice.

Oare să fi distrus politicianismul unui deceniu din libera Țară românească opera apostolatului din pământul robiei? E un subiect vrednic a ne gândi la el, ori cât de crud ni s'ar părea paradoxul.

O cortină fatală.

În noua situație s'au schimbat granițele politice dela Vestul României, dar nu s'au schimbat Crișurile și Mureșul și munții, granițele geografice ale Ardealului, Aradul a rămas tot cheia Ardealului. Lupta pentru stăpânirea Aradului va exista câtă vreme există Ardealul și Banatul.

Ungurii de astăzi o știu aceasta, de aici provine lupta lor pentru Arad. Dar n'au uitat aceasta nici Sârbii, cari la 1919 au reapărut pe bastioanele cetății Aradului, cu gândul de a rămâne aici pe vecie. Chiar și sectarismul religios înjghebat de maghiari aici, s'a urzit, iar mai nou americanii tot aici și-au instalat cartierul general a propagandei sectare pentru distrugerea Bisericii naționale, temelie unității naționale. Marele proces al revizuirii tratatului dela Trianon tot pe platforma Aradului și a Orăzii este urzit de iredenta maghiară și scontat de Rothermerism.

Guvernarea de zece ani a României mari a tras însă cortina asupra frământărilor seculare pentru posesiunea Aradului și, more patrio, l-a administrat politicește, ca pe un oraș oarecare de graniță cu peripețiile sale inerente orașelor de frontieră.

Sub această cortină Aradul e în declin. S'a dus „Paladiul culturii românești”, ce era școala normală deschisă în 1812, din care Dimitrie Țichindeal cu fabulele sale a chemat la deșteptare lumea românească dincoace de Carpați și și-a trimis ucenicii, sute de ei, prin satele Banatului, Aradului, Cenadului, Bichișului și Bihariei cu noua evanghelie a Daco-Romaniei. „Preparandia” aceasta, care o sută de ani, a crescut pe eroii anonimi ai satelor, nu s'a învrednicit de a fi recunoscută drept monument istoric, cum au fost recunoscute școlile din Brașov, Blaj, Brad și Beiuș, ci s'a surpat ca o șandramă, acolo sub cortină, peste memoria întunecată a dascălului neamului românesc Dimitrie Țichindeal și a lui Moise Nicoară, revoluționarul ideii naționale și restauratorul episcopiei române din Arad. Iar acum vine rândul la cealaltă școală bisericească, institutul teologic, cu acelaș glorios trecut, ca să fie degradat la seminar lip nou.

Școalele acestea sunt treptele pe care la 1829 a urcat primul episcop român scaunul episcopal din Arad. Ungeți cu miresmele recunoștinței aceste trepte, și voi cei ce stați în smerite scaune episcopale și ceice stați în mărite scaune de judecată a României mari. Cuvine-se acestor școli profetice ale neamului

românesc hirotonia de monumente istorice, pe cari s'a clădit România-mare.

Dar nu acesta este sfârșitul. N'am venit la înmormântare. Aradul de odinioară nu poate rămâne ofilit sub acea fatală cortină. El trebuie redat mării sale misiuni culturale și economice, la punctul de despărțire a apelor dintre Români și maghiari. România nu poate fi fără acest centru cultural și economic în fața Seghedinului, care își întinde mrejele, peste Tisa, asupra Aradului lăsat în părăginire. Vremea este ca Aradul să fie înțeles.

Invățătura morală a poveștii.

Poveștea episcopiei române din Arad este povestea apostolatului ce a pregătit poporul românesc pentru intrarea în pământul făgăduinței. Toată povestea își are învățătura ei morală. Iată învățătura: De Sion să nu vă depărtați, voi care acum faceți noua istorie a României-mari. Acest Sion românesc este nu numai un simbol, ci însuși sufletul unității naționale.

Nihil Sine Deo!

Oradea, Octomvrie 1929.

Episcop Roman Ciorogariu.

TREI FĂGĂRĂȘENI.

de V. Goldiș.

O sută de ani.

Trec sutele și miile. Știința spune, că au trecut milioane, de când omul își chinuie viața pe mușuroiul acesta de pământ rupt din chaosul dela început.

Inceputul pământului. Fiindcă lumea nu are început și nu are sfârșit. Nici ca timp și nici ca spațiu. Etern și infinit. Sărmanul om cum se căznește să înțeleagă. Zădarnică-i este truda, fiindcă înțelegerii lui i s'a pus vramiță de fire.

Lumea-i visul sufletului nostru. Nu există nici timp, nici spațiu, ele sunt numai în sufletul nostru. Trecut și viitor e în sufletul meu, ca pădurea într'un simbur de ghindă și infinitul asemenea ca reflectarea cerului înstelat într'un bob de rouă.

Așa fredonează sărmanul Dionis al lui Eminescu. Un bob de rouă.

Noi serbăm o sută de ani și ni se pare lucru mare. Ciudățenia e, că așa este. Lucru mare. Deoarece în ziua de 22 Octomvrie 1829 începe o nouă viață. Și orice început de viață e o mare minune. Nu numai

pentru noi, cari sărbătorim ziua aceasta cu bucurie, ci și pentru alții, cari ar avea motive să fie astăzi triști, dacă nu ar fi înțeles nici acum, că dreptatea lui Dumnezeu este pentru toți și că lumea toată nu poate să-și găsească fericirea, câtă vreme unii sunt stăpâni și alții slugi. Noi sărbătorim cu bucurie ziua de acum o sută de ani, fiindcă atunci în colțișorul acesta de lume un popor se trezește din amorfie și iese la lumina soarelui dreptății.

Era acelaș popor atunci ca și acum în acest colțișor al lumii, nouă atât de scump și drag. Erau moșii și strămoșii noștri. Români erau. Dar sufletul lor era rob neamului sârbesc și trupurile lor în sclăvia unguirilor. Prin pânza sârbească trebuiau să vadă pe Dumnezeu și truda brațelor lor trebuia să îngrășe pe unguiri. Conștiința lor dormia în adâncuri și nădejdea lor era numai pentru viața dincolo de mormânt.

„Când națiunea e 'n întuneric ea doar me'n adâncimile geniului și a puterilor sale neștiute și face, iar când libertatea, civilizațiunea plutesc asupra-i, oamenii

superiori se ridică spre a le reflecta în frunțile lor și a le arunca apoi în raze lungi adâncimilor poporului". (Eminescu: Geniu Pustiu).

Mișcarea valurilor începuse de vreo jumătate de veac. Un vânt nou răsăria de undeva din adâncimile tainute ale destinului. Robia sufletelor trebuia să înceteze și toate neamurile râvniau libertatea, după ce în Franța nemuritoare cursese un ocean de sânge în numele ei. Istoria cerea desrobirea. Duhul vremii își creia instrumentele, pentru a-l întrupa și a-l clădi în conștiința mulțimilor.

Duhul era al vremii, glasul lui însă aci în colțisorul acesta de pământ, unde umilii și umiliții noștri bunici și strămoși, atunci ca și acum, frământau brazdele ogoarelor și-și duceau chinuita lor viață visând dela Dumnezeu dreptatea, glasul vremii era al lui Moise Nicoară și al lui Dimitrie Țichindeal.

Astăzi acestea nume se găsesc pe fruntea a două școli în orașul Aradului, una e liceul Moise Nicoară, alta e școala normală Dimitrie Țichindeal, simbol că ei prin luminarea minții și a sufletului credeau în viitorul mai bun al nefericitului nostru neam românesc.

Luminarea minții și a sufletului o cereau românii din preajma cetății Aradului, dela Bichiș, dela Ineu, dela Hălmagiu și cei din Banatul Timișului. Astfel reprezentanții lor sufletești, cari apucaseră carte, se luptau mai presus de toate să revendice scaunele vlădicești din provinciile românești pentru români, fiindcă știau bine ori simțiau instinctiv, că luminarea adevărată a neamurilor nu se poate face, decât prin puterea credinței religioase.

Pe la sfârșitul veacului al 18-lea se găsea în școlile luterane din Pojon un tiner cu numele Nicolae Ioanovici, ori „Iohanovici” cum îl scriau nemții atunci, de naștere din Făgăraș.

Scria el în anul 1797 lui „jupân” Gavrilă din Brașov: „Și așa am petrecut viața mea până acum, întru silința și străduința învățaturii; și gândul și voia mea este, ajutându-mi Dumnezeu, de a mă mai zăbovi aicea până când voi isprăvi desăvârșit cursul învățaturii, având nădejde, că Dătătorul bunătăților ce au întins spre mine mila sa până acum, săvârșind învățatura îmi va deschide și calea chiverniselii și procopselii mele”.

Și acum o sută de ani și mai bine cel mai învățat și mai luminat călugăr român era acest Nicolae Ioanovici, care vorbea și „franțuzește” și care în călugărie primise numele Nestor.

Încă în anul 1802, acum 137 de ani, preoțimea românească din Țara-Bârsei ruga pe Mitropolitul Carlovățului Ștefan Stratimirovici să stăruie la împăratul dela Viena pentru numirea de episcop în Ardeal a lui „Nestor Ioanovici Făgărășanul”, de cât care „mai vrednic de darul arhieriei din patrioții români neunjiți din

Ardeal pe alții nu află”. Dar Gheorghe Bánffy, guvernatorul Ardealului a recomandat pe altul, fiindcă un-gurul nu voia ca românii să aibă păstori luminați. Însă despre arhimandritul Nestor însuși Petru Maior scria lui Moise Nicoară, că „este cel mai vrednic și mai destoinic”.

Nu se plinise vremea și arhimandritul Nestor rămase mai departe modestul egumen al mănăstirii dela Bezdin. Dar conștiința românească începuse a incolți și nimeni nu-i putea opri mugurirea.

Moise Nicoară răbdase temnița și Dimitrie Țichindeal era de mult alungat din preparandia românească dela Arad. Totuși destinul trebuia să se săvârșească și în ziua de 22 Octomvrie 1829 pe scaunul episcopesc dela Arad este așezat arhimandritul român Nestor Ioanovici „Făgărășanul”.

Prin zarea cejoasă a dimineții din 12 Octombrie 1492 matrozul Juan Rodriguez Bermejo zări cel dintău pământul de pe nava lui Cristofor Columb. A mai trăit și a murit în Spania lui fără să știe că el descoperise lumea cea nouă și că în acea clipă începea evul nou în istoria omenirii.

Nestor Ioanovici a urcat scaunul episcopiei Aradului în 22 Octombrie 1829. A mai trăit câteva luni și a murit aci în Arad fără să știe, că el a deschis poarta lumii celei noi în viața românilor din Țara Ungurească și Banatul Timișului.

Pe locul unde în bisericuța mititică din apropierea Mureșului acum 100 de ani se instala vlădicul cel nou al episcopiei Aradului și se cânta „gospodi pomilui” un-gurii au ridicat palat falnic culturai un-gurești. Dar pe fruntea acestui palat este scris astăzi numele Moise Nicoară și în locul patriarhului dela Carlovăț stăpânește astăzi în Arad patriarhul român dela București.

A trecut dela moartea lui Nestor Ioanovici aproape jumătate de veac și pe scaunul episcopiei Aradului se urcă al doilea făgărășan: Ioan Meșianu.

Făgărășanul acesta, al doilea, a fost adevăratul organizator al eparhiei Aradului.

Înainte de toate el a scos școala normală și institutul teologic din mizeria, în care se găseau Pentru acestea școli a clădit mai întâiu edificiul cu etaj de lângă catedrală, iar în 1884 a zidit palatul din Strada Sina, o podoabă a orașului și o mândrie a eparhiei, în care au fost adăpostite preparandia și teologia. Terenul îl câștigase cu multe oboseli Ioan Meșianu dela văduva baronului Sina, locuitoare în Viena, unde vlădica Aradului făcuse adesea căi în pricina asta.

Aci așezase căminul pentru teologi, alături un cămin pentru elevii școlii normale, „alumneul” cum îi ziceam noi. A sporit catedrele la amândouă institutele și a creiat salarii convenabile profesorilor. A înființat burse pentru tinerii, cari se pregăteau la uni-

versitățile din țară și din streinătate, ca să se facă profesori la institutele din Arad. Unul dintre acești bursieri a fost și scriitorul acestor rânduri.

A fost o singură școală de fete în eparhie, când Meșianu a venit la Arad. Când ne-a părăsit erau peste 40 cu învățătoare pregătite la cursurile din Arad iară aci în oraș întemeiasă o școală superioară de fete.

Cea mai puternică creațiune a lui a fost fondul preoțesc pentru ajutorarea preoților deficienți, a văduvelor și orfanilor de preoți. Această instituțiune este unică până astăzi în patriarhia întreagă.

A reclădit reședința episcopoească și a dat Consiliului eparhial clădirea sa de azi, care a fost completată cu etaj abia în anul 1927. A înființat tipografia diecezană din averea sa personală și a dăruit-o eparhiei, astăzi cu palatul ei propriu și cu librărie în valoare de milioane. A umblat până la împărăție câștigând locuri gratuite la seminariul mitropoliei bucovinene pentru facultatea teologică dela Cernăuți, de unde au ieșit cei mai de samă teologi ai eparhiei. Prin oboselele lui s'au creiat 26 burse pentru studenți la școalele secundare și universitare. Sute de intelectuali au crescut prin aceste burse. Cele mai valoroase erau acelea din fundațiunea Elena Ghiba Birta. Numele fundatoarei străluce astăzi pe frontispiciul liceului de fete din Arad.

„Cu privire la vizitațiunile canonice conștiința mea spune, că am făcut atât, cât n'a mai făcut până acum nici unul dintre fericirii mei antecesorii în arhierie, de când există dieceza” — declară Ioan Meșianu cu drept cuvânt în discursul său de deschidere a sinodului din 1885.

În 10 ani a zidit 30 de biserici și a reparat 140, a înființat în acelaș timp peste 100 școale primare de băieți și 18 școale de fete, iar fondurile și fundațiunile au sporit în chip nevisat până atunci, în cât eparhie; Aradului i se scornise vestea celei mai bogate eparhii în toată țara.

„Veji ști, dlor deputați — spunea el în 1881 — că nu este chemarea noastră a ne interesa numai de capitalele și valorile cele moarte ale bisericii noastre, ci mai mult și mai presus de toate a ne interesa de aceia, pentru cari sunt acelea capitale și valori, care este poporul și clerul nostru.”

Ioan Meșianu a apărat cu vrednicie drepturile bisericii noastre față de toți puternicii zilelor de atunci și discursurile sale în „Casa Magnaților” și memoriile sale către guverne vor rămâne de pururi dovezi strălucite despre bărbăția românească a acestui arhieru.

Făgărășanul Ioan Meșianu a fost cel mai mare episcop român al eparhiei Aradului în veacul, al cărui început prin Nestor Ioanovici îl sărbătorim acum.

Făgărășanul Nestor Ioanovici a fost înainte mergătorul și descălicătorul, făgărășanul Ioan Meșianu a fost organizatorul și ziditorul.

Exact după un sfert de veac dela mutarea lui Ioan Meșianu de aci se urcă în anul 1925 pe scaunul episcopesc al Aradului al treilea „Făgărășan”, P. S. Sa părintele Grigorie dr. Gh. Comșa.

Semnele sunt pline de făgăduieli. Simțim aripile unui nou duh în istoria acestei eparhii de Dumnezeu binecuvântate. Al doilea veac de episcopie românească aci la frontiera apuseană a națiunii noastre să fie veacul luminei și a credinței regenerare prin lumină. Nu putem ști cum se va încheia acest veac, el însă începe cu al treilea Făgărășan, care se va numi Grigorie Cărturariul.

*

Peste o sută de ani toți cei ce trăim acum pe pământ praf și cenușe vom fi, iară noiăștia cari sărbătorim astăzi, mâine poate vom fi în mormânt. Gândul nostru cuprinde un veac în urmă și cu adâncă înduioșare privim un veac înainte. Amarnic a fost trecutul neamului nostru aproape două mii de ani și în suferințele lui am petrecut și noi partea mai mare a vieții noastre.

O lume nouă e acum pe prag.

O, voi cari pășiți în urmele noastre, stați credincioși veghe la pragul acesta, ascultați glasul nouilor vremi, începeți veacul vostru reintronând credința, munca, cinstea și omenia în gândul și sufletul românesc, iubiți adevărul, dreptatea și libertatea și faceți ca peste o sută de ani noi din mormânturi să binecuvântăm faptele voastre, iar neamul nostru să strălucească prin virtute la marginea Euxinului românesc între Nistru, Tisa și Dunărea albastră.

V. Goldiș

VICHENTIE IOANOVICI

— Episcopul Aradului (1726—31) apoi mitropolit. —

De Dr. Gh. Ciuhandu.

Când serbătorim un centenar de viață românească a episcopiei Aradului, gândul nostru aleargă, în chip firesc și involuntar, și înspre trecutul mai îndepărtat al acestei episcopii.

Astfel ne întâlnim, în cugetul nostru, cu numele aceluia care, acum două sute de ani, ca episcop al Aradului, avea acelaș nume patronimic, de »Ioanovici«, ca cel dintâi episcop român pe tronul arhipăstoresc dela Arad.

Pe lângă aceasta coincidență, mai ținem să amintim, că întâmplarea a făcut ca episcopia Aradului, tocmai dela episcopul *Vichentie Ioanovici* să aibă cel mai vechiu document, și încă românesc, datând din *Sâmbășag* (jud. Bihor), dela anul 1728.

Dar mai este de a se releva și aceea, că dintre toți episcopii Aradului, tocmai acesta este cel mai vechiu între aceia, a cărora ișoară ni-e cunoscută.

De aceea, credem că e cuviincios să dăm despre dânsul aceste notițe fugitive; să-i reproducem icoana, dimpreună cu acel vechiu document caracteristic din trecutul nostru.

Episcopul *Vichentie Ioanovici*, înainte de a fi ajuns pe scaunul chiriarhal dela Arad, fusese »episcop al Temișvarului și al Lipovei și al altor districturi cari se cuvin«. La Arad a ajuns episcop în 1726, obținând confirmarea împărătească la 11 Septembrie acelaș an.

În fruntea episcopiei Aradului, sub a căreia o-

crofite alergă și eparhia, vacantă, a Orășii, ajunge episcopul Vichentie într'o vreme din cele mai critice.

Unul din antecesorii săi, Ioanichie Martinovici, trecuse în ascuns (1714) la unire, dar nu a rămas până în sfârșit în aceste legături. Iar asupra poporului român ortodox din Bihor dăduse năvala unionistă episcopul r.-catolic din Oradea, care era și fișpan (prefect) al județului.

VICHENTIE IOANOVICI.

Vichentie Ioanovici a luat lupta pe față cu forța catolică organizată, în Bihor. A zădărnicit progresele de până atunci ale acțiunii catolicizante. A avut o pășire din cele mai categorice și impunătoare, și a îndrăzniț, la adăpostul »privilegiilor« acordate Bisericii sale, să aranjeze, în Oradea chiar, o mare procesiune religioasă ortodoxă, drept demonstrație, în aceeași vreme când și catolicii aveau o procesiune religioasă.

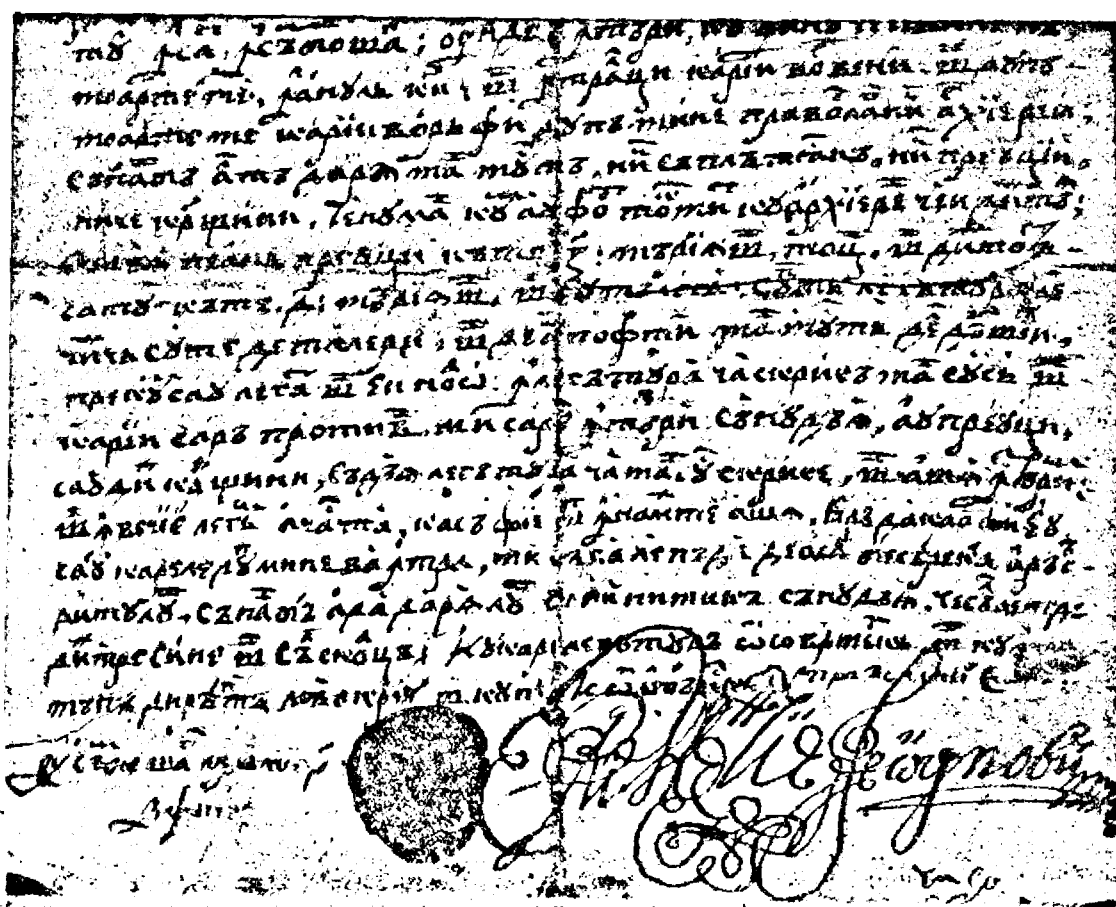
Astăzi nu ni-e scopul să vorbim mai deaproape despre acest episcop, care, la 1731, a ajuns mitropolit sârbesc al Bălgradului și Carloveșului, — ci ne mărginim a-i indica personalitatea și, mai ales, să-i re-

producem următorul document, atât de grăitor din punctul de vedere al istoriei eparhiei Aradului, cât și din punctul de vedere al limbei românești de atunci, din Bihor.

Vom redă, în facsimil numai o parte a documentului de patru pagini, apoi îl vom transcrie întreg.¹⁾

¹⁾ Regretăm, că nu avem semnele necesare pentru o reproducere mai exactă. U scurt, final, îl redăm cu u.

Documentul de invoieală a episcopului dela Arad, Vichentie Ioanovici, cu Români ortodocși din Bihor, în care vorbește despre prigonirea ce i-s'a făcut în Oradea de către romano-catolici, apoi despre ostănelele și cheltuielile mari, ale sale și ale antecesorului său episcopul Sofronie, cu privire la apărarea Bihorenilor de propaganda unionistă, și stabilește contribuțiile preoților ort. și ale păstoriților săi din Bihor. ¹⁾

Vichentie cu mila lui Dmnezău Episcopu pravoslavnic | Ioanopoliei, Aradului, Halmagiului, a Orăziei cei mari | și a varmegii Aradului și a Bihărăriei ²⁾ și a altora |

Dupac(i)asta să fie în știință cu(m) după mila lui Dmnezău, | sântem) aleși dela totu Săborulu beserecii răsăritului, | și legii grecești. Ep(is)co(p) să fiu Ioanopolie(i), Aradulu(i), și va(r)me- | gei Aradulu(i) și a bihărie(i) și al ha(l)magiulu(i): Și după acia- | sta preze(n)tașia Preo Sfinjitului D(o)mnulu(i) D(o)mnului Moiseu Petroviciu(l). beserecii răsăritului(i), și(i) legii grecești(i): | arhi Epi(s)copu(l) și Mitropolitu(l) și(i) alu preluminatulu(i) | împăratulu(i) a lu(i) mărire(i) cu m(i)lostovire să(n)te(m) co(n)fi(r)ma- | luișu, la cele de susu numite locuri, și(i) va(r)megi și | diștricturi: Care după voire me amu venitu a(i)- | ce în Oradie mare, și în va(r)mege bihărie(i), la oamenii be- | searecii răsăritului, după obiciaiu(l) no(s)tru a besere- | cii

Răsăritulu(i): a căuta și a ră(n)dui beserecile și a ră(n)du(i) | altele carele să ca(d) beserecilo(r), așe și pe preuți care multe | rătăcituru aice înțelegă(n)du, și(i) pierzare sufletelo(r). fii(n)du | fără) pă(s)toriu sufletescu în mu(l)tă vreme: și nu mam nădăi(t) | că vo(i) ave ceva protivitură înblă(n)du pre cale diria(p)tă | cătră oile meale ceale cuvă(n)tăto(a)re și turma: Iară vii(n)d | în Oradie mare nice a odi(h)ni nu mau lăsa(t)- preuții a sfi(n)te(i) | beserecii râmulu(i), precu(m) ma(i) marele d(o)mnulu(l) Kebe(l) miha(l): | și a(l) Emine(n)ție(i) gârdinalușulu(i) d(o)mnulu(i) Emerica de(l)[a] ciaki | grofu(l), așia și dela va(r)megia și dela a(l)și, carii cu tăriiia | sau scula(t) pe mine să mă sco(a)ță, și poru(n)ca au trimisu că- | tră mine, cu(m) nice cia(s) să nu mă

¹⁾ Originalul se află în Arhiva Episcopiei Aradului, la Nr. 5911/1890.

²⁾ Greșală de scris.

jiu: ce îndată să mă duc d(i)n | către a(m) veni(t): de carii porunci a lor nu miau fo(st) voia să a(s)cu(l)t, | ce iamu răspunsu, că nu(-s) ei vrednici mie a poru(n)ci, nice cu(m): du(p) aceia a(m) mârșu la d(om)nu(l) Gieneralu, carele după co(n)firmația | mie daruită dela preluminatulu împăra(t), și(i) a lu(i) mărire(i) || (pag. II) și dela so(l)țeru baro(n) d(om)nu(l) Gienera(l) este dată azestația, și | mau apăra(t), și(i) așa cătră împărătească curte amu înștii(n)țatu, | așa și(i) proti(v)nicii noștri înfo(r)mația sa cea stră(m)bă au trimis, | cu(m) d(om)nului Gar(d)inariulu(i), așa și(i) cătră cu(r)te împărăția(s)că zicân(d), | că în varmege bihărie(i), noro: du(l) besearicii Răsăritulu(i), toți | Uniți sau făcu(t), și unele ca acele stră(m)bă memoriali | -șuri (făcân(d) ei' ca să se arăduia(s)că prote(s), au înblare: auzin(d) a. | ceste fo(t) norodu(l) di(n) varmege bihărie(i), veni) tau la no(i) arătân(d) | și spuin(d) cumu că ei ni(c)icum nau fo(st) uniaț(i), nice de acmu | înai(n)te nu vo(r) fi, de are vâ(r)sa toți sângele și pre mine rugân(d) ca pre un Ep(is)co(p) a(l) legii sale, și a Besearicii Răsăritulu(i): să nu cu(m)va săi laș (sic) pre e(i), ce să nevoe(s)cu ai izbăvi pre ei de nevo(i)- | le care au și(i) de supărările și(i) cu(m)că nau pace în lege lo(r): și(i) Eu | văzân(d) nevoile lo(r), și mu(l)ță păgubire sufletelo(r), și rătă- | citura multă: fiin(d) fără pă(s)toriu în mu(l)ță vreme besearicii sale, mam pusu pe mine în cumplita datoriile și(i) mam | da(t) în gre ostentală, și(i) chieltuială multă, și înblare a(m) începutu: care înblare după a no(a)stră besearica a răsăritulu(i), | și(i) înformația a protivnicilo(r) cea cătră împărăția(s)că cu(r)te: | și(i) cu înal)ță instanția lo(r) mu(l)ță vreme niau (=ne-au) jinu(t) pre no(i): | nu numai ce chieltuială a(m) făcu(t), ce de mu(l)te ori de sc(ă)rbie | și de viața me amu fos(t) curun(d) răma(s), și(i) departe proti(v)- | nicilo(r) cumu dela sine, așa to(a)te diștricturi și(i) | totu norodulu a besearicii răsăritulu(i), nevoile sale, și pono(s)lu(l) și(i) memorialișuri; au trimi(s) pri(n) no(i) cătră măr(i)re | împăratulu și la înal)ță curte, ca să fie lo(r) m(i)lostiv: | întru na(l)ta mărire împăratulu(i), și(i) ca să nu să criază (crează) de a lor | înformația, carii dau că au fos(t) ei unieși: și iară nice | nu vo(r) fi deacmu înainte. Ce cătră besearica Răsăritulu(i) și(i) legii grecești, precum și(i) moșii lo(r), și(i) pări(n)ții lo(r), așa și ei voru viețu(i) în lege greciască, și(i) de ac- | mu înai(n)te, și(i) voe. (s)cu să mo(a)re lă(n)gă liagia și(i) după a-|| (Pag. III) tâte memorialișuri și prote(s)tația, cu(m) carii del(a) mine | așa și dela to(t) norodu(l) creștinescu, carii se află în varmege b(i)- | hăriei, pri(n) pre milostivului împăratulu(i) mărirei: sau a(s)cu(l)-ta(t) cu m(i)lostivire, și(i) au căutat plângere no(a)stre, și(i) su- | rmană voire, și atâteori, carele aceste jinuturi v(ă)- | zân(d) că protivnicii pre no(i) ale sale nedre(p)te ista(n)ție | dă(n)duo: pentru care mie, cum besearicii răsăritulu(i) și(i) | Epi(s)copul legii grece(s)cu, lă(n)gă co(n)-firmația cia dată cu | milostivire au porunci(t) să (s)[e]

ție, și să poată ră(n)duiala | a face în varmege bihărie(i), precu(m) și(i) în ianopolie, și(i) întra(l)- | tă Episcopii me, a besearicii răsăritulu(i), și(i) noro(a)de- | lo(r) legii Grecești carii nusu uniați. și(i) Eu m(i)lostivă răzuleția (rezoluția) ca aceia pri(i)minduo, amu kiema(t) pe Pro(to)- | popi, și alți trebuitori, și a(m) arăta(t) milă dela | mărire împărăția(s)că, cum după atâta a noa(s)tră oste- | nială și kieltuială să ave(m) vo(i)re și(i) ei foarte tare sau | bucura(t), și căzân(d) cu fața la pământu, dă(n)d laudă spre mila ca aceia, care au dobă(n)di(t) dela luminatu(l) împăr(a)- | tu(l), și dela a lu(i) mărire: Lângă aceste aducă(n)duși ami(n)te, | cumu de atâta vreme pi(n)tru ei a(m) jinu(t) înblare, și(i) să(n)guru dela mine a(m) ră(n)dui(t) kieltuială a mele kieltuiale | precu(m) la i(n)șta(n)ția cia di(n)țăia, așa și de acmu: iară nice | dela unulu navân(d) agiutoriu nice u(n)banu și a mele ce a(m) stră(n)su di(n) prunția a(m) kieltui(t): și iarăși ma(i) multu de aceia | ma(m) datoritu, în datorie gre care să(n)guru d(u)m- n(e)zău știe: | care și ce cumplită datoriia zace pe mine, de miare (mi-ar) | da di(n)toată Epa(r)hie a me de tre(i) ani, încă nu m'ășiu | slobozi de datorie, ce a(m) kieltuitu pi(n)tru acești cr(e)știni: | și ei de 4 ani decă(n)du au început răpăosatul Sofronie | pie(n)tru dănsii în Curția împărăția(s)că a Lucra, nau cete- | za(t) ma(i) mu(l)țu a lua dala dă(n)șii kebe(l) mihaiu, și atăță an(i) | nau da(t) nimăru nimic: iară pe mine văzân(d) în atâta | datoriia pe(n)tră dă(n)șii căzutu, și(i) de acmu înai(n)ția imu | (pagina IV) trebuie să kieltue(s)cu, și să lucrezu ca să întăre(s)cu cu te- | meu bu(n), ca nu cu(m)va să po(a)ță a se mesteca aice, și(i) în besearica răsăritulu(i) fără de mine, numai Eu: și după moa(r)te me, c(a)- | rii vo(r) fi Episcopi în ianopolie a besearicii răsăritulu(i): pi(n)- | care cu to(a)ță osă(r)die și cu drago(s)te au da(t), ca arhiere- | ului său, pe do(i) ani, la 1726 și la 1727: au plăti(t), | cu(m) preoții, așa și creștini, și(i) în to(t) satu(l) cu dragoste | au aștepta(t) și toată ci(n)ste și drago(s)te | au da(t), și(i) fără de nici un cuvântu au plăti(t) de ani ce(i) ma(i) susu scrisu: pre- | cum preuți, așa și creștini, a căruia Eu sunt) contăt(?) sau ră(s)- punzătoriu și(i) mulțămitoriu. și așa voia arhiereiască | amu făcu(t) și(i) besearicile a(m) căuta(t), și(i) moli(t) vâ arhiereiască | în to(t) satu(l) amu lăsa(t): așa și de acmu înai(n)te cu voe me, | până [la] moa(r)te me pre binele besearicii și(i) a creștinilo(r), mă fâgă- | duescu ale face: și după spășeniia căutare besearicilo(r) și(i) de a(l)te trebile mele, și(i) datoriile ce mi sau căzu(t) în di- | strictulu po(p)mezeulu(i): sau stră(n)su cătră mine to(t) diștric- | tu(l), în sa(t) în să(m)boș(a)g; unde a(m) întăr(t), cu(m) în anu(l) ce(l)ce vine pă(n)[ă la] | moarte me, în anul 28 (?): și(i) întra(l)ți carii vo(r) veni și(i) după moarte me carii vor fi după mine pravo(s)la(v)ni(c) a(r)hierei; | să na(i)bă a(l)ță daria ma(i) mu(l)ță. ni(c) să plătia(s)că, ni(c) preuții, | nice creștini, ce numa(i) cu(m) au fo(st) to(c)-

mi(t) cu arhiere(i) cei dintâia; | să dăia (dea) pe anu | preuți câte 7 măriiaș(i), toț(i), și(i) din totu | satu(l) câte 4 măriiiași; și(i) eu mă legu su(p)tu legătura de | cincisute de taleri; și(i) de aș pofti ma(i) multu del(a) dândii, | precu(m) sau lega(t) și(i) ei no(a)o în legătura cia scrisă ma(i) susu; și(i) carii saru protiv(i) și sar întări să nu dăia, au preuți, | sau din creștini, să dăia legătura cia ma(i) su(s) scrise, și așia întări(m): și în vecie legă(m) aciasta, ca să fie și(i) inai(n)te așia, iară

dacă a(ș) fi Eu | sau carele du(pă) mine va întra, și să va lepăda de a sa besearica a răs(ă)- | ritulu(i), să na(i)bă a da daria lu(i), și nimică să nu dăia. ce să(l) lepede | di(n)tre sine: și(i) să(l) sco(a)ță: Cu care legătură o sovrșe(s)cu și cu a mia | mână diera(p)ță mă scriu și cu pecete o întărescu

În Să(m)boș(a)g martie 4 1728.

(L. S.) pravoslavnic episcop
(ss) *Vikentie Ioanovici*

CU FAȚA SUFLETELOR SPRE TRECUT!

(Credința noastră — puterea noastră)

La zilele mari, cum este și ziua serbării existenței de o sută de ani a episcopiei românești din Arad, sufletele noastre se umplu de fiorii plăcuți ai invingerii și involuntar să întorc spre trecut și se adâncesc în acest trecut.

Cuvântul singur de „trecut” e în stare să provoace desinteresul oamenilor de azi, cari trebuie să se intereseze, cred ei, de prezent și viitor, cari par că nu mai au nici o legătură cu „trecutul”.

Cărțile cari vorbesc despre trecut nu mai sunt simpatice, fiindcă locurile lor le-au cuprins cărțile cari grăiesc despre viitor.

Faptele din „trecut” sunt uitate repede în fața timpului care merge cu repezeala avionului.

Trecutul, deși are un nume mai puțin plăcut, decât prezentul și viitorul, nu iese ertat să-l uităm, din cauza, că trecutul are părți așa de frumoase, așa de neperitoare, încât mersul înainte al timpului nu le poate știrbi și șterge.

În trecut s'au fixat adevăruri, a căror lumină nici timpul de față nici timpul viitor nu o poate stânge.

Trecutul în viața unui neam joacă acelaș rol ca rădăcina la pomi, vigoarea trunchiului și frumseța coroanei se bazează chiar pe rădăcina care nu se vede.

Se spune, că noi suntem un popor și o țară săracă în monumente artistice. Adevărat, timpul nu ne-a dat răgazul și favoarea să excelăm în viață, el însă ne-a hărăzit alt rol; să avem morminte multe.

Într'un mormânt zace opinca și în celalalt vlădica, cari în trecutul nostru aspru și plin de primejdie, nu puteau, pe lângă toată voința lor să urce mai sus pe scara progresului, decât a-și apăra cu vrednicie limba, legea și moșia.

Cu profundă venerație ne apropiem azi de mormintele celor cunoscuți și anonimi eroi ai noștri din trecut, fiindcă noi cei de azi suntem totatătea roduri ai luptelor crâncene și ai suferințelor amare ale lor.

Un popor numai atunci e tare și sănătos dacă *î-și dă seama și simte*, că nu este de eri de alaltăeri pe pământul său, ci e vechiu și ca un râu puternic vine din mari depărtări și profunde adâncimi.

Sărbătoarea de azi, care proslăvește înființarea episcopiei românești în Arad la anul 1829, este o dovadă mângâitoare pentru viitor că neamul nostru nu și-a uitat trecutul său și eroii săi, ci îi cunoaște bine și posedă lăria și mândria de a toarce mai departe firul vieții strămoșilor săi

Ziua jubilară de azi ne pune în fața ochilor sufletelor sutele de bisericuțe românești răsfirate pe muchi de dealuri, cu crucile lor așezate mai jos de nori în semn de modestie, cu acoperișele de stuh, ca o dovadă despre soarta neamului care se închină în ele.

În război toate bisericile creștine au avut să sufere foarte mult, să fie arse și chiar devastate și bisericuțele noastre nu făceau excepție.

Dar aceste bisericuțe românești până aproape de timpul nostru și-au păstrat fidel rolul de mucenicie de a fi cele dintâi cu rangul în suferințe.

Un scriitor spune, că un popor atunci e trainic dacă istoria lui întreagă este istoria bisericii sale. Acesta e cazul la noi.

Bisericile noastre au mers cu neamul și au suferit mai mult în pace decât în război. A fost destul să vezi biserica românească săracă, pitulită într'un colț mai retras, fără turn și fără podoabe, ca să înțelegi că neamul pe care îl învață și-l servește, este un neam asuprit cu viața și credința tolerantă.

Un singur lucru nu se vedea de orișicine în aceste biserici și acest lucru era duhul românesc, care se ascundea în stuh, în turnul pitit, cu crucea modestă și în toate nuelile și scândurile acestei biserici, mocnind ca jarul sub cenușe și așteptând timpul ca un diamant acoperit să strălucească în toată frumseța lui și să biruie dușmanii.

Istoricii străini și naivi scriau cărți veninoase la adresa neamului și a bisericii noastre și erau de părerea că o carte mincinoasă poate să îmburde un neam.

Legiuitorii, cari cuprindeau în paragrafe obezi pentru neamul românesc, trăiau în iluzia că aceste cărți ale lor, pentru ei pline de legi și pentru noi pline de fărădelegi, ne vor șterge de pe fața pământului.

Tuturor țăranilor mai mici și mai mari le răspundea tăcut și din ce erau prigoanele mai neomenose, mai viguros era duhul românesc, care năpădea prin toate colturile bisericuțele românești.

E greu de crezut azi deși este cel mai pur adevăr istoric, că în timpurile de demult, vijelioase la culme, *credița în Dumnezeu* era suverana nediscuțată a vieții neamului nostru. Tot ce să gândea, tot ce se muncea, isvora din izvorul unei credințe în Dumnezeu tari și neclălite.

Fără puternicia credinței din vremurile bătrâne nu ne-am putea explica azi faptul cum de atât bărbați singurateci, cât și masele poporului nostru, desarmate, sărace, prigonite cu foc și fier, momite cu toate bunălățile pământului de a se renege ca neam și lege, încunjurate de dușmani brutali, au rămas statornici și statornice în lupta cu adevărat grea de a apăra legea strămoșească și cu această lege deodată și ființa neamului.

Azi nu e mai secret pentru nimeni, că atât calvinii cât și ceilalți dușmani, atunci când doreau în mod brutal să ne impună credința lor, doreau ca scop final și nimicirea ființei noastre românești.

Acum deabia trebuie să ne dăm seama ce adânc au intrat în sufletul strămoșilor noștri sfintele scripturi.

Acum, ca învingători asupra dușmanilor, înțelegem mai bine, că evanghelia lui Hristos a intrat cu mântuitoarele ei învățături în oasele și măduva strămoșilor noștri și că credința constituia partea principală a conținutului lor sufletesc.

Poporul nostru față de ciocanele zdrobitoare de trupuri și suflete ale Nemților, Ungurilor și Sârbilor, făcând *rezistență lăuntrică* și o astfel de rezistență pe care numai evanghelia îmbrățișată cu toată dragostea poate să o deie unui popor.

Acum înțelegem de ce poporul nostru nu a căzut pradă desperării în mijlocul celor mai crunte lovituri și de ce a luptat pentru viitor, fiindcă să razemă pe evanghelie.

Psihologicește nu am putea înțelege trecutul nostru dacă nu am admite că cea mai mare putere operantă în mijlocul primejdiilor era credința strămoșească.

Dacă creștinismul în genere a ridicat popoare din barbarie și robie și le-a pus pe calea libertății și a progresului, atunci în special la noi a făcut cele mai mari minuni.

Pe de o parte renegarea oferea poporului nostru, în cele trecute vremuri, toată posibilitatea unui trai mai ușor și mai omenesc, iar pe de altă parte alături de menținerea graiului și a legii stăteau roata, furcile, sărăcia și disprețul. Și totuși poporul nostru le-a ales pe cele din urmă și alegându-le și îndurând suferințe de mucenici, au învins. Ce alt factor a putut să deie această tărie și clarviziune în viitor dacă nu credința?!

Ne-ar trebui un studiu greu și îndelungat ca să arătăm pas cu pas cât de adânc a intrat în sufletul

neamului nostru aluatul evangheliei lui Hristos și cum l-a dospit de mult și cum l-a înarmat de puternic ca să țină piept cu toate valurile turbate și amenințătoare cu moartea, cari au trecut peste capul lui.

Azi, când se serbează faptul istoric al înființării episcopiei românești în Arad, nu putem să credem că această episcopie a venit pe urma spiritului timpului, nu, aceasta episcopie este învingerea duhului românesc, fortificat de credința lui sorbită din sfânta evanghelie.

Această episcopie este expresia sufletului românesc care a răbdat, care a suferit și a luptat în buna lui credință că odată și odată trebuie să vină biruința.

Cetățile noastre din trecut, familiile românești, cari ne-au dat revoluționarii, când era prea plin paharul suferințelor, și martirii pentru cauza credinței noastre străbune, erau îmbibate cu duhul credinței creștine românești. Bărbații noștri conducători din aceste vremuri:

Dimitrie Țichindeal, Moise Nicoară, Paul Jorgovici, Constantin Loga, Ioan Mihăițiu și alții, cari în aceste vremuri, cu primejduirea sănătății, a avulului lor, a slujbei lor și a libertății lor, luptă fără frică și fără întrerupere pentru isbânda școalei și bisericii românești, sunt împinși la lupte și grație studiului lor, concepției corpului, dar în fond aceea ce-i face lei netemători este credința lor suptă acasă deodată cu laptele mamei.

În lupta pentru o sfântă cauză te poate mâna înainte concepția timpului despre drept și cultură, dar numai credința te face vizionar, numai credința îți dă darul să vezi departe în viitor.

Numai credința te poate anima cu atâta tărie să nu vezi primejdiile cari te înconjoară și să nu îți seamă de ele așa cum nu au văzut și cum nu și-au dat seama conducătorii amintii.

Pe Cichindeal nu l-au putut ținea pe loc epitele calomnioase ale Sârbilor de „mincinos“, „înșelător“ și „vagabond“. Nu l-au speriat nici morbul, nici pierderea slujbei, a luptat pentru cauza școalei și bisericii românești neclintit și neînfricat până la moarte.

Pe Moise Nicoară, pe acest caracter de bronz și luptător întocmai, nu l-au înspăimântat pierderea, nici sărăcia, nici temnița, nici afurisirile Sârbilor. Zdrobit cu trupul cade în genunchi și în lărnă, dar în suflet vede învingător stindardul bisericii și școalei românești.

Cetind biografiile generații întregi de luptători din epoca aceasta pentru biruința bisericii și a școalei românești, îi vezi frământați de sărăcie, de lupte, de morburi de decepții, de lovituri năprasnice, dar niciodată lipsiți de intenția pe care o poate da sufletului munca și credința că cauza sfântă are, la urma urmelor, să biruie.

În zilele de azi, când noi ne strângem la sărbătoare și trecem înfiorați pe lângă modestele ziduri, cari sunt seminarul românesc și vechea pedagogie românească, ne simțim înălțați cu sufletele. Eroii au căzut în luptă, dar cauza sfântă a biruit, iață gândul care ne stăpânește sufletele.

Nu mai sunt vorbe goale aruncate pe hârtie, ci adevăr istoric, că sub oblăduirea bisericeii și a școlii românești și-a menținut în oase sufletul românesc neamul nostru și a ajuns acolo unde este azi liber și fericit.

Dimitrie Țichindeal, Moise Nicoară, Paul Iorgovici, Constantin Loga, Ioan Mihuș și ceilalți eroi ai școlii și ai bisericeii românești, nu sunt morți ci vii, fiindcă ei vorbesc și azi în numele credinței străbune românești care a fost, este și va fi puterea noastră mântuitoare.

În viața neamului nostru a acționat dela început până azi evanghelia, care este cea dintâi putere mare pe pământ înainte mergătoare a oștilor pământești.

Alianța poporului nostru cu evanghelia lui Hristos este atât de puternică, încât până acum nu au putut-o desface dușmanii cu toate unelirile, cu toate persecuțiile și cu toate momelile lor.

Țăranul nostru cinstit de azi este în fond același ca și țăranul de acum vre-o câteva sute de ani. Cum a avut țăranul nostru credință ferbinte, pe timpul calvinizării, catolicizării și a sârbizării cu forța, că apa să duce și petrele rămân, așa o are și azi. Este un adevăr istoric, că țăranul, talpa țării, în trecut a privit lu-

mea prin prizma evangheliei și o privește și azi. El crede, luptă, rabdă, suferă și se mângâie cu credința în Dumnezeu.

Episcopia românească, dela Arad naționalizată în anul 1829, nu este altceva decât întruparea credinței poporului nostru stropită de atâtea ori cu lacrimi și cu sânge.

Bărbații iluștrii și, repet, cei cari au luptat pentru înființarea ei, sunt oase și sânge din oasele și sângele acestui popor românesc, care bătut, sărăcit, umilit, surghiunit nu a abzis niciodată să bea din isvorul dă-tător de viață a sfintei evanghelii lui Hristos.

Vorba aceluia țăran sfânt Oprea Miclăuș din Se-liște, poporul nostru și-a dat silit cojocul, care înseamnă toate hainele și bogăția lui, străinilor, dar credința niciodată.

Episcopia Aradului va rămânea pentru totdeauna un monument sfânt al trecutului, care zace pe oasele strămoșilor noștri plini de credință în Dumnezeu și un sfinx întrebător al viitorului, oare duhul românesc frământat din vilejie și credință va găsi și azi și mâne, tot așa ostași cu sufletul întreg ca în trecut?

Dr. Ștefan Ciocoranu
protopop ort. rom.

Mântuitorul și mai marii Bisericii, în lumina Apocalipsului.

În cartea profetică a Noului Testament, în Apocalipsul apostolului și evanghelistului Ioan, se află un loc, ce reflectează o înaltă lumină asupra poziției, în care trebuie să se găsească clerul conducător al Bisericii. Locul acela se referă în special la prestigiul conducătorilor bisericeii și la puterea, care îi susține. Cum acest loc puțin cunoscut constituie un adaos prețios la locurile evanghelice, în cari Domnul a precizat poziția apostolilor Săi în Biserica Sa, declarându-i locțiitori ai Săi, aflăm de interes acum la serbarea centenarului episcopiei românești a Aradului de a-l evidenția pentru a întări conștiința tuturor, atât a clerului cât și a mirenilor în această chestiune de însemnătate mai ales la noi ortodocșii. O mulțime de împrejurări, ca indiferentismul, raționalismul, rolul determinant al mirenilor la îndeplinirea oficiilor bisericești, cer imperios a nu se trece cu vederea concepția atribuită Domnului despre situația adevărată a conducătorilor bisericești.

Acest loc biblic, frumos prin icoanele decorative, în cari este îmbrăcat, se găsește la capitoliul I—III ai Apocalipsului. Aici autorul, apostolul Ioan, istorisește, că fiind el pe insula Patmos într-o zi de Duminecă inspirat, văzu pe Domnul, cel înălțat la cer, între șapte sfeșnice de aur având în mână 7 stele și în gura lui sabie cu două ascuțisuri. Sabia aceasta este simbolul cuvântului adânc pătrunzător al Domnului, iar

cele șapte sfeșnice de aur și cele șapte stele după lămurirea Domnului însuș erau șapte comunități bisericești din Asia mică și cei șapte „*ingeri*”, adică episcopi, ai lor. În capitoliul II și III se arată cuprinsul celor șapte epistole, cari le scrie Ioan către cele șapte comune bisericești la provocarea și cu dictarea Domnului, și cari conțin laudele, și muștrările Lui către aceste Biserici.

Reținem din tabloul vizionar arătat două fapte și circumstanțe pentru a trage concluziile cuvenite.

1. Toate cele șapte epistole scrise pe seama comunelor bisericești sunt adresate „*ingerilor*” lor adică mai marilor lor bisericești ziși episcopi.

Este evidentă încrederea și onoarea, ce li-o dă Domnul prepozițiilor Bisericii Sale. De aici dar toți episcopii din toate timpurile, pot vedea considerația, ce li se cuvine, ca reprezentanți ai Bisericii! În fața acestui tablou se exclude orice concepție greșită despre oficiile bisericești. Dragostea cea mare și sfântă a Domnului a dat ființă acelor oficii și mai marii bisericești așezați de Domnul în oficiile lor, rămași credincioși, au fost o mare binecuvântare pentru Biserică. Ei se îngrijiau de curăția învățaturii bisericești, de curăția vieții, prin pastorația credincioșilor și de ordinea și disciplina bisericească.

Noi vedem din cele șapte epistole, că cei șapte

ingeri* ai comunelor din Azia mică nu erau la fel, ci difereau întreolaltă. Prin urmare binecuvântarea, ce lăsa în urma lor, atârna și dela demnitatea, ce îmbrăcară, dar și dela personalitatea, și credincioșia lor. Așa este și astăzi. Să rugăm pe Domnul, să dea turmei Sale episcopi și presviteri credincioși!

2. Domnul ținea toate cele șapte stele în Dreapta Lui. El îi are deci și pe conducătorii de azi ai Bisericii în puterea Sa. Astfel ei nu lucrează în numele lor propriu, în cinstea lor, cu puterea lor, ci în numele Lui, în cinstea Lui, cu puterea Lui. Ei nu sunt nici mai mult, nici mai puțin, decât organe în mâna Domnului, prin urmare ei nu fac voia lor, precum nici a oamenilor, căci ei nu sunt servi ai oamenilor, ci precum o spune apostolul servi ai lui Hristos (I, Cor. 4. 1.).

Precum Domnul a umblat peste valuri și nu s'a conformat spiritului vremii, așa trebuie și cei, pe cari îi are »în Dreapta Sa«, să fie peste valurile vremilor și peste spiritul de partide. Ei trebuie să rămână în

mâna Lui; totdeauna sub conducerea Lui. Dacă vor păstra această atitudine, conducătorii bisericești se vor feri de ecvivocitate și nedemnități și vor rămânea, cum trebuie să fie, independenți în legătura Domnului. Doar El este luminătorul și puterea lor, de a fi rodnici (Ioan 15. 4).

Numai de nu s'ar sfii de situația onorifică de a fi în mâna Domnului, în fața atâtor oameni, cari o nesocotesc și disprețuesc, în fața oamenilor interesului și ai împrejurărilor. Dar purtătorii oficiilor bisericești nu sunt pentru realizarea lucrărilor vremelnice, ci pentru îndeplinirea Impărăției lui Dumnezeu. Domnul își va realiza această Impărăție cu oamenii, cari sunt în mâna Lui.

Fie conducătorii Bisericii atârnatători de Domnul. Atunci își vor deschide zilnic sufletul spre El, ca să cunoască și să îndeplinească voia Lui.

Arhim. Dr. Iustin I. Suciu
profesor la Acad. Teol.

ORTODOXIA ȘI NAȚIONALISMUL.

Biserica creștină a fost întemeiată de Iisus Hristos pentru mântuirea și sfințirea tuturor oamenilor fără deosebire de sex, stare socială, naționalitate sau alte considerații vremelnice pământești. „Mergi și învățați toate neamurile... (Mat. XXVIII, 19)“ zice Mântuitorul Sfinților săi Apostoli, iar Apostolul Pavel le spune Galatenilor: „...toți fii ai lui Dumnezeu sunteți prin credință întru Hristos Iisus... nu este Iudeu, nici Elin, nu este rob, nici slobod, nu este parte bărbătească, nici femeiască, că voi toți unul sunteți întru Hristos Iisus“ (Gal. III. 26—28). Din aceste locuri ale Sfintei Scripturi se vede că întemeietorul Bisericii nu admite nici un exclusivism. El a deschis larg porțile Bisericii Sale pentru toți oamenii de orice stare, pentru toate națiunile, pentru omenirea întreagă. Prin urmare jinta supremă a Bisericii creștine este să cultive și să perfecționeze facultățile sufletești ale tuturor oamenilor până la cel mai înalt grad posibil, încât toți să ajungă la o viață creștină ideală aici pe pământ și la fericirea veșnică în viața viitoare.

Biserica ortodoxă răsăriteană, consideră atât în întregitatea ei ca Biserică ecumenică, cât și în ramificațiile ei ca Biserică particulară, nici odată nu s'a abătut dela această jintă supremă. Fixăm acest lucru, deoarece s'an ivit păreri, mai ales la apuseni, cari afirmă că Bisericile ortodoxe naționale nu s'ar putea ridica la pedestalul catolicismului, care îmbrățișează omenirea întreagă. Bisericile ortodoxe s'ar mărgini la limitele strănte ale câte unei națiuni. Această opinie este însă profund greșită și netemeinică ei se poate demonstra foarte ușor, dacă considerăm raportul creștinismului or-

toodox față de viața și cultura națională. Atât Biserica noastră ortodoxă națională, cât și celelalte Biserici ortodoxe particulare, au în vedere ca terenuri de operație, ca entități asupra cărora își exercită activitatea, atât persoanele singuratică și familiile ca elemente sociale, cât și națiunile întregi. Prin aceasta însă ele nu pun în opoziție elementul național cu cel uman universal. Dimpotrivă apropie națiunile de oală și încheagă toate elementele naționale într'un mare organism universal, în Biserica ortodoxă ecumenică. Câtă vreme un curent național lînde numai la perfecționarea însușirilor și valorilor naționale, fără jignirea altor națiuni, Biserica creștină ortodoxă nu poate face altceva decât să-și dea tot concursul. Dimpotrivă dacă s'ar observa în viața națională tendințe exclusiviste, egoistice și șoviniste, Biserica nu mai poate merge pe aceeaș cale. Practicarea acestei concepții se confirmă prin istoria tuturor Bisericilor ortodoxe naționale și prin alitudinea avută de aceste Biserici față de diferitele culturi naționale și față de dezvoltarea diferitelor State naționale, inclusiv față de cultura românească și Statul român. O privire cât de sumară asupra istoriei răsăritului european ne dovedește cât de admirabil a știut Biserica ortodoxă să se acomodeze diferitelor împrejurări și diferitelor faze, prin cari a trecut viața națiunilor răsăritene, fără ca vreodată să fi deviat cătuși de puțin dela idealul său suprem. În toate timpurile și în tot locul Biserica ortodoxă a știut totdeauna să influențeze viața popoarelor de sub scutul său în direcția jintel sale supreme (St. Zankow, Das orthodoxe Christentum des Ostens, pag. 130 sq.)

Firește că pre cum oamenii singuratici, așa și națiunile, până ce pot atinge această țintă supremă, trec printr'un șir neîntrerupt de perioade de tranziție. Dar aceste perioade trebuie să formeze tot atâtea etape de evoluție în urmărirea idealului suprem creștin. Fiecare dintre aceste perioade, pe lângă cultivarea intereselor proprii naționale, trebuie să se caracterizeze și să fie străbătute și de năzuinți, cari să se îndrepte spre realizarea țintei supreme creștine.

Așa s'a petrecut și cu viața neamului nostru. Înainte de întregirea neamului întreaga noastră viață națională era îndreptată spre realizarea idealului național de până atunci: *unirea tuturor Românilor*. Iar Biserica ortodoxă națională a fost pururea în pozițiile cele mai înaintate ale luptei purtate secole de-a rândul, pătrunzând cu Duhul său toate ramurile vieții naționale. Spiritul românismului creștin ortodox trece ca un fir roșu în trecutul neamului nostru, fără să fim fost neglijenți în susținerea ortodoxiei de pretutindeni și a intereselor umanitare sau să nu ne fim arătat deplin toleranți față de alte națiuni. Istoria ne oferă nenumărate exemple despre aceasta. Amintesc aici numai câteva. Constantin Brâncoveanu și mitropolitul Anfim Ivireanu nu numai că au făcut din Țara românească un centru cultural religios, de unde radia în Răsăritu înțreg binefacerile cărților creștine și ale bogatelor danii materiale, dar au suferit chiar moarte de martiri pentru credința creștină ortodoxă. Ștefan cel mare este recunoscut ca apărător al creștinătății întregi împotriva păgânilor năvălitori, dar totodată și ca model de creștin ortodox, biruitor în războaie, prin cari a creat un zid de apărare pentru Europa întreagă, dar și mare ocrotitor al Bisericii ortodoxe prin întemeierea de diferite așezăminte religioase, de numeroase biserici și mănăstiri, cu care a împodobit nu numai Moldova și Ardealul, ci chiar și muntele Atos. Centrele ortodoxismului răsăritean în tot decursul veacurilor XVII și XVIII căutau și găseau la domnitorii și ierarhii români ajutor și material și moral. Patriarhii răsăriteni au făcut în țările românești în numeroase rânduri colecție de bani pentru susținerea bisericilor lor. Ori mănăstirile închinete cu imensele lor venituri, ce luau calea răsăritului, nu sunt dovada cea mai strălucită despre inima largă românească pentru susținerea întregului creștinism ortodox? Toleranța noastră față de alte neamuri este deasemenea îndeobște recunoscută. Căutat-am noi în trecut sau astăzi să desnaționalizăm pe Rușii din Basarabia și Bucovina, cari sunt de aceeași credință cu noi și fac parte din același organism bisericesc. Sau acum, după ce o parte din Sârbi ortodocși au rămas în Banatul nostru, făcutam sau facem vre-o încercare de a-i supune jurisdicției noastre bisericești? Din aceste puține exemple, de felul cărora este plină istoria noastră se vede clar că Românii totdeauna au fost nu numai cei mai devotați fii ai Bisericii lor ortodoxe naționale, ci și susținătorii creștinismului ortodox de pretutindeni și ai umanitarismului.

Începând cu închegarea națiunii române sub auspiciile creștinismului ortodox răsăritean, Biserica noastră cu ierarhii și ceilalți slujitori ai ei niciodată nu a absentat dela datoria ei. Și câte prigoniri n'a trebuit să îndure din cauza aceasta mai ales în părțile de dincoace de Carpați. Până la începutul secolului al XVI-lea a suferit prigonirile și a răspins ademenirile venite dela cărmuitorii Ungariei înfrății cu romano-apusenii, iar mai apoi până la finea veacului al XVII-lea protestanții au încercat să dea alt curs vieții noastre sufletești. Biserica noastră nu numai că a rezistat tuturor asalturilor, dar chiar în timpurile ce mai grele din pridorul Bisericii a răsărit *conștiința unității neamului românesc* de pretutindeni. Dacă mai apoi la un moment dat câțiva dintre noi, amejiți de făgădueli, s'au abătut dela linia de conduită de până atunci, sufletul creștin ortodox al mulțimilor anonime a reacționat cu atât mai puternic. În special în ce privește părțile arădane trebuie să aducem prinosul nostru de recunoștință și acelor ierarhi ai fraților noștri sârbi de aceeași credință cu noi, cari în cele mai grele vremuri dela a. 1700 și până către sfârșitul veacului al XVIII-lea nu numai ne-au ocrotit credința străbună, ci au alimentat și cultura noastră națională. Astfel *Vichentie Ioanovici* (1726 - 31) a făcut călătorii dela reședința sa din Arad la Oradea chiar și cu riscul vieții sale spre a întări poporul în credința ortodoxă. Iar episcopul *Sinesie Jivanovici* dela mijlocul secolului al XVIII-lea (1751 - 1769) susținea legături culturale cu ierarhii din principatele române, cerând și primind cărți românești dela episcopul *Grigorie* al Râmnicului. Numai spre sfârșitul secolului al XVIII-lea se vădesc mai tare tendințele de sârbizare ale ierarhiei sârbești. Aducându-ne însă aminte că din timpuri foarte vechi, de pela secolul al X-lea și până la începutul secolului al XVIII-lea în toate părțile locuite de Români limba slavă era limba dominantă atât în Biserică cât și în celelalte domenii ale vieții noastre nu putem fi prea aspri în judecata noastră asupra acelor ierarhi sârbi. În dorința lor de a menține starea tradițională, ușor au putut cădea în șovinismul național atât de ademenitor pentru oricine și în ziua de astăzi. Persistența lor în direcția tradițională chiar și la sfârșitul secolului al XVIII-lea și la începutul celui al XIX-lea când la noi se întărea tot mai mult curentul național, a înțeles cu atât mai tare străduințele de redeșteptare națională. Fazele acestei lupte se desfășură cu succese tot mai însemnate, la anul 1812 cu dechiderea porților școlii normale și după zece ani ale institutului teologic, iar la a. 1829 acțiunea stăruitoare și însuflețită a lui *Moise Nicoară* și tovarășilor lui se termină cu naționalizarea scaunului episcopesc. Așezarea primului episcop român pe scaunul eparhiei Aradului în persoana lui *Nestor Ioanovici* de pie memorie formează un punct culminant de biruință a ortodoxismului național, căruia în deceniile următoare sub episcopul *Gherasim Rațiu* (1835 - 1850)

fost profesor la teologie, îi urmează introducerea limbii române în slujba bisericească.

Astăzi primul episcop român al nostru, Nestor Ioanovici cu urmașul său Oherasim Rajiu, dorm în acelaș loc de odihnă dela paraclisul fostei reședințe episcopoești din Arad-Gaiu împreună cu câțiva dintre frații lor antecesori străbi, cu *Ioanichie Martinovici, Sofronie Ravanicianin, Sinesie Jivanovici, Pahomie Cnezevici și Pavel Avacumovici*, așteptând la olaltă învierea cea de obște (Dr. Gh. Ciuhandu: Din viața lui Nestor Ioanovici, pag. 51).

Cu epoca lui Nestor Ioanovici viața bisericească din eparhia Aradului intră iarăș în alvia normală. De acum înainte s'a dat posibilitatea ca aici, la granița de vest a românismului, să se cultive tot mai intensiv idealul suprem național vremelnic, paralel cu cel religios creștin etern. Iar înainte de începutul secolului al doilea dela Nestor Ioanovici bunul Dumnezeu ne-a hărăzit să vedem realizat pe cel dintâiu, cu care se încheie una dintre fazele principale în evoluția vieții noastre naționale de pretutindenea.

Astăzi, după ce Dumnezeu ne-a învrednicit pe noi, generațiunea actuală, să vedem cu ochii realizându-se visul „de al cărui dor ne-au adormit și moșii și părinții“, am ajuns la o răspântie a vieții sufletești. Acum ni se pune problema mare să ne fixăm ținta cea mai apropiată pentru viitor, idealul, pentru realizarea căruia să se concentreze toate slăruințele noastre și ale urmași-

lor noștri. Deslegarea acestei probleme vom găsi-o ușor, dacă ne vom da seama că țelul nou trebuie să fie în armonie desăvârșită atât cu idealul național realizat deja, cât și cu idealul suprem și veșnic, pe care trebuie să-l urmărească omenirea în conformitate cu învățătura lui Iisus Hristos. Idealul nou pentru viitor îl vom găsi ușor, dacă ne vom da seama că el trebuie să isvorască din tradițiile milenare ale neamului nostru, din concepțiunea și mentalitatea românească creștină ortodoxă a fericiților noștri înaintași. Astfel în mod firesc vom ajunge la concluzia că steaua noastră conducătoare în viitor nu poate fi alta decât ca să ne nizuim din toate puterile să facem din patria noastră *o țară de model, care să lumineze și să strălucească ca un soare între celelalte națiuni prin cultură, prin moralitate și prin înflorirea tuturor virtuților creștine și patriotice*. Iar mijloacele de realizare să rămână tot cele vechi: *stăruința în duhul românismului creștin ortodox*.

Biserica ortodoxă română va sta și de acum înainte în fruntea luptătorilor pentru idealul viitor. La această credință și dor inim al Bisericii ortodoxe din țara întreagă este atașată cu tot sufletul și eparhia Aradului. Avem convingerea că ceice vor sta în fruntea eparhiei noastre ca urmași ai lui Nestor Ioanovici vor fi vrednici de idealul sublim cel nou.

Dr. Nicolae Popovici,
profesor.

La Semi-Centenarul Tipografiei Diecezane.

Șirul lung al evenimentelor istorice deschide o nouă pagină strălucită din trecutul îndepărtat al Eparhiei ort. rom., a Aradului.

În anul acesta s'a împlinit un veac dela instalarea primului Episcop român al Eparhiei Aradului. Centenarul acesta coincide cu semicentenarul Tipografiei și Librării diecezane din Arad.

Din străduințele pline de roduri îmbelșugate — pentru Biserică și Neam — ale Vlădicilor de pie memorie ai Aradului, a răsărit și instituția aceasta strâns legată de interesele noastre bisericești, culturale și naționale. Zămislită — aceasta instituție — dintr'un început atât de modest, astăzi — după o viață de cincizeci ani — formează o parte întregitoare a aparatului de propagandă culturală a Bisericii ort. române din Eparhia Aradului. Drept aceea, în seria atâtor evenimente din trecut, cari vorbesc despre vremuri de slavă, și glorie a Bisericii noastre ortodoxe din aceste jînuturi, se cuvine să așezăm la locul potrivit și aceleași momente istorice, cari sunt în strânsă legătură cu înființarea acestei instituții culturale.

La anul 1879, fericitul Episcop și mai târziu Arhiepiscop și Mitropolit Ioan Mețianu, prin donațiunea

sa de 2000 florini, a pus temelie Tipografiei Diecezane, care, la început avea un singur teasc așezat în Casa Eparhiei din Strada care azi poartă numele Inaltului Prelat. La 1880 tipografia s'a mutat în casa proprie din fața Seminarului, unde a stat până la 1903, iar de aici a fost instalată în casa fericitului Episcop Iosif Goldiș.

La anul 1905 s'a mutat în casa diecezei, unde se afla și localul Consiliului Eparhial. În fine, la 1912, terminându-se zidirea proprie din Str. Eminescu, se instalează aici unde se află până în prezent. Tot în acest edificiu se instalează apoi și Librăria Diecezană, care a fost înființată la anul 1909, iar la 1913 se completează aceste instituții cu o compactorie și o croitorie.

La început tipografia era condusă de însuși intemeietorul ei, Episcopul I. Mețianu, care în râvna sa neobosită, ce purta pentru destinele Bisericii sale, a înțeles deplin însemnătatea și rolul ce avea de îndeplinit aceasta tipografie, întru intensificarea vieții bisericești-culturale, în cadrele Eparhiei păstorite de dânsul. I-au urmat apoi ca administratori: Prof. Lazar Tescula, prof. Teodor Ceonțea, Ioan Simu, fost episcop

al parohiei Arad, Cornel Popescu, actualul preot din Păuliș și Ioan Nicorescu, azi preot în Jabăr.

La anul 1903 am ajuns subsemnatul în fruntea tipografiei. În calitate de administrator-director al acestei instituții, îndeplinesc și în prezent funcțiunea ce mi-s'a încredințat.

Mersul normal al afacerilor împreunate cu susținerea și conducerea acestor întreprinderi este asigurat prin angajarea unui personal pentru toate lucrările de specialitate, atât ale tipografiei, cât și ale librăriei.

Bun sprijin și un valoros colaborator am aflat în actualul director-comercial D-l Andrei Garoiu, care timp de 20 ani servește instituția și până azi, dovădind sârguință, zel și deosebită pricepere pentru postul ce-l ocupă.

Contabilul instituției e D-l Gheorghe Popa. Primul conducător tehnic al tipografiei a fost Ioan Fruja. În aceasta calitate a servit timp de 20 ani Ioan Hereș.

Actualul conducător tehnic este Atanasie Bogățian. Librăria este condusă de Petru Miloș, compactoria de Alex. Mihailovici, iar croitoria de A. Bonca.

Cât de mult a progresat instituția noastră în decursul celor 50 ani dela înființare, este destul să amintim, că primitivul teasc așezat în 1879 în suteranul localului nostru de atunci, în scurtă vreme am ajuns să-l schimbăm, înzestrând tipografia cu o mașină numită »Renania«, care a lucrat până la anul 1913. Astăzi Tipografia Diecezană este înzestrată cu cele mai moderne mașini, și anume: o mașină plană No. 5 și una americană, comandate dela firma Wörner I., Budapesta, una plană No. 13, tot dela aceeași firmă, o stereotipie, toate în 1912; la un an după aceasta mașinele compactoriei, iar în anul curent una mașină americană pentru trebuințele înmulțite ale întreprinderii noastre.

Alături de tipografie a progresat cu pași repezi și librăria, care în anul 1920 și-a deschis o filială pe B-dul Regina Maria.

Ambele instituții au contribuit efectiv la prosperarea atât a intereselor materiale cât și a celor culturale ale Eparhiei noastre.

Ca dovadă este destul să amintim că în tipogr.

Diecezană se tipăresc timp de cincizeci ani: Organul eparhiei »Biserica și Școala«, calendarul Diecezan și protocoalele Sinoadelor Eparhiale, apoi: manuale pentru școlile de toate categoriile, cărți literare, predici, etc. Dela 1916 se tipărește Bibl. Semănătorul până azi, cu 180 numere. Dela 1925 biblioteca Creștinului Ortodox, până în prezent cu 65 numere, în sute de mii de exemplare. Tot aici se tipăresc toate lucrările literare ale P. S. Grigorie al Aradului. Toate aceste și alte produse grafice se desfășoară apoi în librăriile noastre diecezane.

Neperitoare merite are — în dezvoltarea Tipografiei și librăriei Diecezane — răposatul Consilier Eparhial *Gherasim Serb*, care și-a pus întreg sufletul său nobil în slujba intereselor vitale ale ambelor acestor instituții Diecezane.

Provedința divină așa a dispus, ca în acest an jubilar să privim în fața viitorului cu cele mai frumoase nădejdi de bine.

Iar aceasta încurajare ne vine dela neobositul Apostol — al tuturor străduințelor religioase-culturale și mai ales ortodoxe, — carele este bunul nostru Arhiereu P. S. Sa Grigorie al Aradului.

Mașinele noastre de tipar — decând P. S. Sa a fost așezat în fruntea Eparhiei — sunt alimentate necontenit din izvorul nesecat al slovelor puse de către Înaltul Prelat în slujba bisericii și a neamului său.

În această direcție apoi, nu numai că P. S. Sa însuși premerge cu exemplul viu, tipărind carte după carte, ci la aceasta rodnică activitate culturală îndeamnă și pe preoții săi, cari în timpul din urmă, înțelegând gestul Arhiereului lor, s'au dedat la o muncă intensivă, tipărind tot mai multe lucrări menite să promoveze și să ducă la desăvârșire înalta solie a Bisericii noastre dreptmăritoare, iar cât privește instituțiile noastre, să le ridice la pedestalul cel mai înalt în consonanță cu recerințele moderne ale vremurilor cari le trăim.

Sub acest impuls de bune speranțe pentru viitor ne-au găsit centenarul și semicentenarul de cari am făcut pomenire și cari ambele evenimente privesc de aproape interesele comune ale Eparhiei ortodoxe române Arădane.

Preotul CORNEL LAZAR
Directorul Tipografiei.

IDEI BIRUITOARE.

In amintirea Episcopului Nestor Ioanovici: 1829—30.

*Din noapte se deșteaptă steluța dimineții
Și'n raza ei moșneagul oprește'n loc d'umeții,
Și case 'mpodobite cu flori și cu lumină
Așteaptă bucurioase Vlădica lor să vină.*

*Bisericile 'n drumu-i, pe sate și'n orașe,
Apar deschise toate, sub bolta uriașe
A cerului albastru, și prapori și cântare,
Ear clopotele sună dutoș, fără 'nctare...*

*In revărsat de ziuă poporu'ntreg s'adună
Lăudând, în psalmodic, pe Domnul împreună,
Că din bogata-i milă și multă îndurare
Ni-a dăruit Vlădică român, de vișă mare...*

*Și a plecat solie, de prin Arad, pe sate,
Și'n haine albe, grabnic, veniră alte gloate,
La vremea liturghiei... și plâns de bucurie
Străbate catedrala... O, Doamne, slavă Ție!...*

*De-atâta fericire s'a luminat altarul;
Christos, Neîmpărțitul, își dă la toți Paharul
Cu Pânea și cu Vinul... și lumea o'noiește
Cu sfânta împărțire, primită creștinește,
Și lumea blând surâde, că-i dată românește...*

*Primenirea sufletească
Dat a fost, ca să rodească
Prorocii de vremi senine;
Glasul Domnului pătrunde,
Veacuri nu-l mai pot ascunde!
Viața noastră românească
Indrăsniră s'o 'ntărească
Visătorii, cărturarii,
Nu bogății și avarii;
Vlădicia-i așezată
De-o lumină nepătată,
De o minte largă prinsă
De un dor ceresc cuprinsă
Flacără în svon de seară
Geniul lui Moise Nicoară.
Pas la pas cu viitorul,
Căruia-i tu urzitorul,
A plecat cu lampa 'n mână
Pentru Nația română.
Și-a creiat o Vlădicie
Partea ei n'a fost să-i fie,
Dar de sfântă cununie,
Pentru pizmă și trufie;
Dar credința rouează,
Legea nu putu să cază
Și Românii iubilează:*

*Pe urma Distinsului
Și a Neînvinșului;
Pe urma atletului
Și prea înțeleptului
Suflet de pară:
Moise Nicoară...*

*Ear Hotinul ne trimite
Dor din inimi înfrățite:
Răsăritul larg deschide
Poarta păcii și le'nchide
Porțile, cele de-aramă,
Ce despart tată de mamă,
De cei frați streini se chiamă:
Marea, vecinică unire
Care nu vrea războire,
Ci cu bine pace-aduce
Prin Hristos și sfânta-i Cruce,
Crucea Răsăritului,
Crucea Răstignitului.*

*La sfânta chemare răspundă tot natul,
Și litii să țină orașul și satul
Ah! dați-Vă mâna și inima 'ntreagă
Credinței străbune, ce-atâta Vi-i de dragă.*

*Lăudați-l pe Domnul în sfinte tropare
Cu lacrimi smerite cu gând de 'nălțare;
Sosească-ne ceasul și ziua dorită
Când lumea întreagă va fi reunită.*

*Ear urile toate să piară din lume
Să nu se mai știe de tristul lor nume;
Și raiul pogoare și pământului taina,
Și lumea să-și schimbe și firea și haina..*

Al. Munteanu al lui Vasile
protopop ori. rom.*)

*) Această poezie a fost scrisă, pe patul de boală, în Tileagd în 25 August a. c., după care regretatul autor, dus la spitalul județean din Oradea, s'a sfârșit în Domnul, în ziua de 28 August.

Dr. Gh. Ciuhandu

EPISCOPUL UNIET SAMUIL VULCAN împotriva episcopiei lui Nestor Ioanovici.

K. A. ad 765—810.

*Sacratissima C.-Regia et Apostolica Majestas!
Domine, Domine Clementissime!*

Benigna adhuc apud Majestatem Vestram Sacratissimam vigebit memoria, qualiter antecessor meus, Episcopus Ignatius Darabanth Intimus Majestatis Vestrae Sacratissimae quondam Status Consiliarius per

K. A. ad 765—810.

Sacratissima Cesaro-Regească și apostolică Majestate! Doamne, Doamne Prea milostive!

Va fi încă în milostiva aducere aminte a Majestății Voastre, că înaintașul meu episcopul Ignatie Darabanth' odinioară consilier intim al Sacratismei Voastre Majestăți, a fost pârât de mitropolitul din Carloveț, Stefan

Metropolitam Carlovicensem Stephanum Stratimirovics in eo delatus fuerit, quod is geminas Domini sui possessiones Rogoz et Preszaka, quae antehac sacra gr. r. n. unitorum sequebantur, modis ac mediis illicitis, immo coactivis ad sacram converterit unionem.

In huius delationis sequelam dignabatur Majestas Vestra Sacratissima providentissime una ac Clementer mixtam mox ordinare commissionem, quae investigaret, quali illa innitatur fundamento.

Provincia haec ex parte Catholiconum delata existit Comiti Iosepho Eszterházy, ad Cancellariam Majestatis Vestrae Sacratissimae Hungarico-Aulicam Consiliario et Referendario necnon comiti Cajetano Sauer, Capituli L(atini) R(itus) M.-Varadiensis Praeposito Majori;

Ex parte dein Gr. R. n. u. deputavit ad eandem Metropolita Carlovicensis modernum Episcopum Vrschetziensem Petrum Vidak, qui rursus certum Ioanovics, nunc, ut audio, monasterii Carlovicensis Hegumenum ad suum assumpsit latus.

Jam vero sicut supponi non potuit, delatum Episcopum illicitis et apostolico spiritui, quo certe pollebat, immo et ipsius Benignis Majestatis Vestrae Sacratissimae Ordinationibus, quae omnem conscientias admitunt libertatem, adversatibus usum fuisse mediis, ita sane omnem Eppus per id a se removit labem, quod praeallatae possessiones coram commissione palam et publice professi fuerint, se neutiquam sive allectivis sive coactivis mediis ad amplectendam sacram Unionem adactos, verum frequentiori verbi Divini per Eppum ejusque homines, habita ad eos praedicatione et per id obtenta veritatis cognitione ad illam sequendam per-motos fuisse.

Et postquam se in ea constantes perseverare velle coram commissione declaravissent, in qua etiamnum in summa pace et conscientiae tranquillitate Deo famulantur; hoc tamen non attento idem Ioanovics, coram praeallata commissione Personam M-tis Vestrae Sacratissimam representantem non erubuit temerario prorsus ausu in haec formalia irreligiosa ad adstantes conversarum possessionum Incolas erumpere verba: *Si vos, inquit, Christiani estis, etiam Turcae Christiani sunt.*

Ad comprobandum hoc meum Assertum ad ipsos Commissarios, qui dictionem hoc auribus exceperunt, de genu humillime provoco.

Informor interim, quod idem Ioanovics cum aliis duobus in Candidatione de Benigno Majestatis V-ae S-simae indultu die 1-ma Octobris a. c. facta, per non unitum Transylvaniae Clerum 3-tio loco pro Eppo positus est.

Iam si scandalosum hoc effatum coram commissariis, Personam M-tis V-rae S-simae referentibus in manifestum Religionis catholicae odium, postquam *virus in Augustanae confessionis hominum scholis*, quas Posenii frequentavit, hauserat, eloquii non dubitavit,

Stratimirovici, că cele două sate ale domeniului său (episcopesc) Rogoz și Presaca, cari mai înainte vreme se țineau de legea grecească neunită, au fost convertite la unire în chip și cu mijloace nepermise și chiar silnice.

Urmând acestui denunț, Majestatea Voastră Sacratissimă V-ați îndurat din prea marea purtare de grije milostiv a orândui o comisiune mixtă, care să cerceteze: ce temei are acel denunț.

Provința acesta a fost reprezentată din partea Catholicilor prin comitele Eszterházy, consilier și referent la Cancelaria ungară de Curte a Majestății Voastre Sacratissime, prin comitele Cajetan Saur, prepozit-mare al Capitlului de rit Latin din Oradea-mare;

apoi, din partea greco-neuniților, mitropolitul din Carloviț a delegat pe episcopul de acum dela Vârșef, Petru Vidac, care a luat pe lângă sine pe un anumit Ioanovici, după cum aud, igumen al Mănăstirii din Carloviț.

Acum însă — după cum nici nu se putea presupune altminteră despre episcopul, care fusese invinuit, că a întrebuițat mijloace neiertate și potrivnice spiritului apostolic, de care, de sigur, era cuprins și chiar și în-seși milostivelor porunci ale Majestății Voastre Sacratissime, cari acordă conștiințelor toată libertatea, — episcopul a înlăturat dela sine toată pata, prin aceea, că numitele sate au mărturisit înaintea comisiunei, că ei nici de cum nu au fost aduși la primirea sfintei uniri prin mijloace silnice, ci s'au îndemnat să urmeze unirea numai prin predicarea adeseori a Cuvântului lui Dumnezeu din partea episcopului și a oamenilor săi, și prin cunoașterea adevărului, la care au ajuns prin aceea predicare.

Și după ce înaintea comisiunei s'au declarat, că vor rămânea statornici în aceeași (unire), în care și acum în cea mai bună pace și liniște sufletească slugesc la Dumnezeu, acel Ioanovici, neținând seama de aceasta, nu s'a sfiit ca, în fața pomenitei comisiuni, care reprezenta persoana Sacratissimă a Majestății Voastre, să erumpă la adresa locuitorilor prezenți din cele două sate convertite, cu cuvinte nepioase, zicând: *Dacă voi sunteți creștini, atunci și Turcii sunt creștini.*

Pentru dovedirea acestei afirmațiuni, în genunchi prea umilit mă provoc la acei comisari, cari au auzit aceasta batjocură.

Acum am prins de veste, că același Ioanovici, pe urma candidării făcute de Clerul neunit din Ardeal cu încuviințarea milostivă a Majestății Voastre, e propus în locul al treilea, ca episcop.

Deci, dacă, îmbibat, cu otrava din școalele *augustanilor*, pe cari le-a cercetat în Pojon, nu a stat la îndoială de a se exprima — înaintea comisariilor, cari reprezentau Sacratissima persoană a Majestății Voastre — într'un chip așa de scandalos, spre micșorarea

quid aliud ab eo expectari potest, quam quod *illud, iam nunc Carloviczii auctum*, cum summo Religionis Catholicae detrimento in Transylvaniae etiam non unives quidem homines, ad sacram tamen Unionem proclives, si eum Eppum renunciari contingeret, exerturus sit.

Quare amore tot tantorumque animarum salutis permotus, pedibus M-tis V-rae S-simae advolutus supplicibus oro praecibus, ne, non obstantibus quibuscunque sive Metropolitanae Carloviczensis, sive aliorum Commendationibus, *eundem Ioanovics, Eppum gr. r. n. unitorum in Transylvania ulla ratione denominare dignetur*: quam Benignitatem pro apostolico Mat-tis V-trae S-simae *in rem Catholicam* zelo, dum ultro de genu exoro, in homagiali subiectione emorior.

Majestatis Vestrae Sacratissimae

M.-Varadini, 19-ma 8-bris 1810

humill. perpetuoque fidelis subditus et capellanus

SAMUEL VULCAN

G(raeci) R(itus) C(atholicus) Episcopus M.-Varadiensis.

religiunii catolice, atunci ce altceva s'ar mai putea aștepta dela dânsul, decât ca aceea *otravă, sporită acum la Carloviș*, să și-o întindă, spre cea mai mare pagubă a religiunii catolice, între neuniții din Transilvania, înclinați de altfel spre *sânta unire*, întrucât adevca s'ar întâmpla să ajungă episcop.

De aceea, determinat de gândul (iubirea) mântuirii atâtor suflete, cu rugăminți prea umilite proster-nându-mă la picioarele Majestății Voastre, mă rog să Vă milostiviți, față cu recomandările mitropolitului din Carloviș sau ale altora, ca *la nici un caz să nu-l numiți pe acel (Ioanovici) de episcop al neuniților din Ardeal*, — pe care milostivire o implor dela zelul apostolic al Majestății Voastre Sacratissime *pentru cauza catolică*, prosternându-mă în genunchi, cu omagială supunere până la moarte.

Al Majestății Voastre Sacratissime

Oradea-mare, în 19 Octomvrie 1810.

cel mai umil și deapururi credincios supus și slugitor

SAMUIL VULCAN

Episcop catolic de rit grecesc al Orăzii-mari.

Stefan Lupșa prof. la Acad. teol. ort. Oradea.

Credința mântuitoare.

Intr'un sat bulgăresc, fură prinși trei bolșevici veniți pe ascuns din Rusia, ca să otrăvească fântânile și bălțile, unde plugarii din Bulgaria își adăpau vitele.

Păcătoșii, dați în judecată, fură osândiți, pentru nelegiuirea săvârșită, să fie spânzurați.

Un vlădică, de față la judecată, roagă tribunalul să amâne pedeapsa osândiților, și cere dela judecător să-i încredințeze sub pază pentru o zi, Prea Sfinției Sale, pe tustrei vinovații otrăvitori.

Vlădica, om bătrân și bun, duce acasă la sine pe bolșevici și-i ospătează omenește. În ziua următoare, bătrânul preot vine la ei cu sânta Evanghelic și le citește câteva cuvinte din învățăturile ei.

Unul din bolșevici, deodată sare ca turbat, se năpustește asupra celui ce citea Sf. Carte și-l izbește greu cu pumnul în obraz. Slujitorul Domnului, nu grăește nimic, ci își șterge încelșor picăturile de sânge ce i-se iviseră în față pe urma loviturii. După aceasta, cu acelaș grai blând, citește mai departe cuvintele Mântuitorului.

Și iată, deodată omul care, lovise cu pumnul pe preot cade în genunchi, își face semnul crucii, izbucnește în plâns și căzând la picioarele vlădicului îi sărută mâna strigând:

— Iartă-mă, Doamne, că n'am știut ce fac!

Tovarășii săi doi, fac acelaș lucru pocăindu-se din tot sufletul.

Aduși din nou la tribunal, fac mărturisiri nouă și spun că în casa unui pescar sunt adăpostiți opt bolșevici cu lăzi întregi de otrăvuri, pentru apele Bulgariei. Poliția, în adevăr cercetând, găsește acolo lăzile acestea dar aducătorii bolșevici dispăruseră din țară.

Cei trei ruși, iertați de pedeapsa spânzurătoarei, au pornit prin satele bulgărești și — propovăduesc evanghelia care i-a mântuit dela moarte.

Asociația Clerului „Andrei Șaguna”.

Nr. 4 | 1929.

Convocare.

Conform art. 10 din Statutele Asociației „Andrei Șaguna” a clerului Mitropoliei ort. rom. de Alba-Iulia și Sibiu, convocăm al nouălea congres ordinar ca congres misionar pe zilele de 6 și 7 Noemvrie 1929 în Alba-Iulia, cu următorul

PROGRAM:

A) Miercuri, 6 Noemvrie:

1. Ora 9, Slujba sf. Liturghii, cu predică și chemarea Duhului sfânt. (Catedrala înf. Catedralei).

2. Ora 11, Deschiderea Congresului prin președintele Asociației și salutul autorităților și al delegaților diferitelor societăți. (Sala Teatrului I. L. Caragiale).

3. Ora 13, masă comună

4. Ora 15, a) Predică pentru zilele noastre, (Pr. I. Imbroane), conferință cu discuții.

b) Spovedania ca mijloc de păstorie sufletească (I. P. C. Arhimandrit Policarp Morușca), conferință cu discuții.

5. Ora 20³⁰, Concert religios și conferință publică.

B) Joi 7 Noemvrie:

6. Ora 9, a) Raportul Comitetului Central.

b) Eventuale propuneri, interpelări etc.

c) Alegerea noului Comitet Central.

d) Închiderea Congresului.

Delegații despărțămintelor, precum toți cari doresc să participe la Congres, sunt rugați să se anunțe din bună vreme părintelui protopop A. Baba, Alba-Iulia.

Membrii Comitetului Central se întrunesc în ședință Marti 5 Noemvrie a. c., ora 18 (la păr. prot. A. Baba). În aceeași zi la ora 19 va avea loc o consfătuire a membrilor prezenți ai Asociației.

Delegații organizațiilor preoțești și ai societăților culturale din toată țara sunt bine văzuți.

Sibiu, 5 Octomvrie 1929.

Prot. Dr. Gh. Ciuhandu,
președinte.

Prof. N. Colan,
secretar general.

INFORMAȚIUNI

Târgul de copii. Intr'un ținut din China, numit Hongkong și pus sub paza Angliei, era un obicei vechi și ciudat: târgul de copii. Când nici animalele nu te lasă să te apropii de puii lor, în această țară se vindeau copiii la târg. Chinezii, din contră, credeau că aceste târguri sunt o binefacere pentru părinții săraci, cari își vindeau copiii pentru a-și ușura greul vieții. Astfel felițe între 4—13 ani, erau duse la târg și vândute, pentru scopuri casnice ori pentru a fi stricate. În contractul de vânzare se spunea de multeori lucruri ca acelea: „Asupra copilei cumpărate poate dispune cumpărătorul după voia și buna sa chibzuire” — și multe alte vorbe fără inimă. Numai în anul 1921 s'au încheiat 50.000 de astfel de contracte. Ziarele englezești însă, aduc vestea că guvernul Angliei a oprit cu desăvârșire acest obicei sălbatic și urât.

Vulturul și aeroplanul. Vulturului nu-i place că omul se face stăpânul aerului, unde, până la născocirea aeroplanului, el era singurul proprietar. De aceea se întâmplă de multe ori ca aeroplanele să fie atacate de vulturi și să cadă amândoi la pământ.

De pildă, s'a întâmplat ca în munții Greciei un aeroplan să fie atacat de mai mulți vulturi deodată. Un vultur, în timpul atacului, lovește helicea, care l'a sfărâmat în bucăți. Dar și aeroplanul a fost silit — din pricina stricăciunilor — să se lase jos, nemai pulând sbura.

În munții Pirenei [granița dintre Franța și Spania] de asemenea vulturii atacă aeroplanele, și de multeori cade la pământ ori aeroplanul, ori vulturul, ori amândoi.

De altă dată, vulturii urmăresc aeroplanele ciasuri întregi, par'că ar vrea să stricească, și să cunoască mai de aproape aceste pasări de oțel, îndrăznețe și gălăgioase.

Lupta și ura între aeroplan și vulturi, va mai ține încă multă vreme. Și multe aeroplanele, ca și mulți vulturi, vor cădea la pământ din ciocnirea acestor două zburătoare.

Poliție cu doici. Numărul copiilor lepădați, părăsiți, uitați este foarte mare în orașele mari. Pentruca acești copilași să nu sufere foamea și să fie îngrijiiți până ce părinții vor fi găsiți sau până ce vor fi trimiși prin spitalele de copii, poliția din New-York (America) a luat în slujbă și un număr de doici, cari umblă pe ulițe cu cărucioare de copii, în cari pun copii lepădați sau uitați. Sunt duși apoi la poliție, unde sunt hrăniți și îngrijiiți până ce părinții îi scot de acolo. Toată lumea de acolo știe de această treabă frumoasă și tolositoare a poliției, știind că acolo se poate găsi orice copil lepădat sau uitat de părinți pe stradă sau prin diferite localuri.

Bun lucru.

Școala pentru câini, zice că un fel de „universitate”, s'a înființat în Elveția, unde câinii să fie învățați să ducă pe orbi pe străzi, să-i ducă acasă, adecă să le fie de bună călăuză. Școala se găsește în orașul Lausanne.

Bun lucru, care ar avea cătare și la noi, unde sunt destui orbi, și de cel fără ochi, dar mai ales avem mulți orbi politici.

BIBLIOGRAFIE.

Cu ocazia jubileului de 100 ani, dela urcarea celui dintâiu Episcop român pe tronul vlădiciei din Arad, părintele consilier Dr. Gh. Ciuhandu, a scos de sub teascurile liparului o prețioasă broșură întitu. Iată:

„Din viața lui Nestor Ioanovici,
Episcopul Aradului 1767—830.”

Prin hărnicia și munca sa particulară, părintele Ciuhandu, ne arată multe lucruri și date necunoscute din viața și din epoca în care a trăit cel dintâi Episcop român al eparhiei Aradului. — Broșura se găsește la Tipografia Diecezană din Arad și costă 40 lei.

Concurs.

Pentru îndeplinirea parohiei vacante **Mădrigești cu filia Șoimuș-Buceava**, se publică concurs repetit cu termen de 30 zile.

Venitele împreunate cu acest post sunt:

1. Sesia parohială 32 juph. pământ arător și fânaț dela matră; cu ref. agrară s'a primit 16 jug. fânaț cu pruniște în Ș. Buceava, pentru care parohia nu ia răspunderea.
  2. Birul legal din matră și filie indus din oficiu conf. ord. V. Consiliu Ep. Nr. 1630 | 928;
  3. Stole legale.
  4. Casă parohială corespunzătoare în matră;
  5. Intregirea de salar dela Stat, pe care parohia nu o garantează.
  6. Parohia e de clasa II, dar se admit reflectanți și de clasa III.
- Alesul va predica regulat, va catehiza și va solvi dările după beneficiul său.

Cererea de concurs adresată consiliului parohial din Mădrigești, se va înainta Oficiului Protopopesc din Gurahonț în termenul concursual. Reflectanții în conf. cu Regulamentul pentru parohii se vor prezenta în sf. biserică, spre a-și arăta deservirile în rituale și oratorie. Cei din alte dieceze vor produce act dela Prea Sf. Sa Domnul Episcop eparhial al nostru.

Consiliul Parohial

În conțelegere au: *Const. Lazar* protopop.

În conformitate cu ordinul Ven. Consiliu Ep. de sub Nr. 2587/929, se publică din nou concurs pentru îndeplinirea parohiei vacante **Dieci**, cu termen de **30 zile**

Venitele împreunate cu acest post sunt:

1. Sesiunea parohială 40 jughere.
2. Casă parohială cu două intravilane.
3. Stolele legale.
4. Birul luat în concurs din oficiu conf. ord. V Consiliu Ep. No. 3472/928
5. Intregirea salariului dela Stat pe care parohia nu-l garantează.

Parohia e de clasa I, sunt însă admiși și concurenți cu cvalificațiune de clasa a II (doua).

Alesul va predica regulat, va catehiza la școlile primare din loc, și va suporta dările după venitul său.

Recursele ajustate cu documentele prescrise, adresate Consiliului parohial din Dieci, se vor trimite la adresa Oficiului Protopopesic Gurahonț în termenul concursual. Reflectanții, cu prealabila știre a Protopopului, pe lângă stricta observare a §. 33. din Regulamentul pentru parohii, se vor prezenta în parohie în termenul concursual, pentru a-și arăta desteritatea în rituale și oratorie. Cei din alte dieceze vor produce act dela Prea Sf. Sa Episcopul nostru diecezan.

Consiliul Parohial.

In conțelegere cu *Const. Lazar* protopop.

1-3

—□—

Pentru îndeplinirea parohiei vacante **Feniș cu filia Valea mare**, se publică concurs repetit cu termen de **30 zile**.

Venitele împreunate cu acest post sunt:

1. Sesiia parohială 14 jugh. și 800 st. □, cu un intravilan parohial.
2. Birul legal, care s'a indus din oficiu conform ord Ven. Consiliu Ep. Nr. 6714 | 927.
3. Stolele legale conform Normativului consistorial.
4. Casă parohială nu este.
5. Intregirea dotației dela Stat, pe care parohia nu o garantează Parohia e de clasa III.

Alesul va predica regulat la sf biserică din matră și filie, va catehiza, și va solvi dările după bineficiul său

Recursele adresate Consiliului parohial din Feniș Valea mare, se vor trimite Oficiului Protopopesic din Gurahonț în termenul concursual. Reflectanții în conf. cu Regulamentul pentru parohii, se vor prezenta în termenul concursul în sf. bisericii din matră și filie, pentru a-și arăta desteritatea în rituale și oratorie. Cei din alte dieceze vor produce act dela Prea Sf. Sa Episcopul nostru diecezan.

Comitetul parohial

In conțelegere cu: *Const. Lazar* protopop.

1-3

—□—

Pentru îndeplinirea parohiei vacante **Pleșcuța cu filia Guravăi**, protopopiatul Gurahonțului se publică concurs repetit, cu termen de **30 zile** socotite dela prima publicare în organul „Biserica și Școala“

Venitele împreunate cu acest post sunt:

1. Stolele legale dela credincioși;
2. Birul parohial din matră și filie, 15 litre cucuruz sfărmat, dela fiecare număr de casă, în natură adus la casa preotului, ori la învoială reciprocă prețul de piață în timpul solvirei acestui bir;
3. Intregirea dela Stat, pe care parohia nu o garantează;
4. Casă parohială nu este, alesul va trebui să-și încheieze pe speșele sale, până la alte dispozii.

Alesul va catehiza la școlile din loc, va predica în sf. biserică regulat, tot astfel va achita contribuția după venitul său.

Parohia este de clasa III

Doritorii de a ocupa aces post sunt poftiți, să-și înainteze cererea de concurs, — adresată Consiliului parohial din Pleșcuța, — oficiului Protopopesic din Gurahonț, și în conformitate cu Regulamentul pentru parohii se vor prezenta în termenul concursual în sf. bisericii din Pleșcuța și Guravăi, pentru a-și arăta desteritatea în rituale și oratorie.

Cei din alte dieceze își vor prezenta act dela Prea Sf. Sa Episcopul nostru eparhial, că pot recurge.

Consiliul parohial

In conțelegere cu: *Const. Lazar* protopop.

1-3

—□—

Pentru îndeplinirea parohiei vacante **Mustești**, protopopiatul Gurahonțului, se publică concurs repetit cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala“.

Venitele împreunate cu acest post sunt:

1. Sesiia parohială 16 jughere arător și fânaț;
2. Casa parohială cu supra edificate economice.
3. Stolele legale.
4. Intregirea salariului dela stat, pe care parohia nu-l garantează.

5. Parohia e de clasa III.

Alesul va predica regulat în sf. biserică, va catehiza la școala din loc, și va suporta dările după venitul său.

Cererea de concurs adresată consiliului parohial din Mustești, se va înainta Oficiului protopopesic din Gurahonț în termenul concursual. Reflectanții, cu prealabila știre a protopopului, se vor prezenta în vreo Duminecă ori serbătoare în sf. biserică — în conformitate cu Regulamentul pentru parohii — pentru a-și arăta desteritatea în rituale și oratorie. Cei din alte dieceze vor produce act dela Prea Sf. Sa Episcopul nostru diecezan.

Consiliul parohial

In conțelegere cu: *Const. Lazar* protopop.

1-3

—□—

În baza ordinului Ven. Consiliu eparhial ort rom. din Arad nr. 5509 | 1929, prin aceasta se publică din nou Concurs pentru îndeplinirea capelaniei temporale cu drept de succesiune la parohia de clasa I. Hălmăgel din protopopiatul Hălmăgiului, cu termen de **30 zile** dela prima apariție acestuia în organul of. „Biserica și Școala“.

Venitele sunt:

- a, 1/2 jumătate din toate venitele parohiei și anume
- a, 1/2 jumătate din Stolele legale din uz acum, în parohie, dela înmormântări botezuri și cununii.
- b, jumătate din dotația parohului Ioan Nicula.
- c, 1/2 din birul parohial, care a-um face 1 măsură de cucuruz în coceni, dar care după moartea ori pensionarea parohului actual se reduce la una jumătate de cucuruz în coceni. — d, Casă parohială nefiind, alesul va avea să se îngrijească pe speșele sale proprii de locuință. — Alesul va fi îndatorat să sölvească toate dările publice după venitele sale adecă jumătate din suma cu care se impozitează parohul.

Alesul va fi obligat să catehizeze elevii dela școala primară din loc.

Recurenții sunt poștii ca petițiile lor de concurs să le înainteze ajustate conf. Regulamentului p. parohii și adresate Consiliului par. din Hălmăgel, pe calea oficiului ppsc din Hălmăgiu în termenul susindicat, să se prezinte sub durată concursului și cu învoirea protopopului tractului în sf. biserică din Hălmăgel spre a servi ori a predica, făcându-se astfel cunoscut poporului; cei din alta eparhie sunt avizați să prezinte act de învoială dela P. S. D. Episcop al eparhiei Aradului de a putea concura la aceasta parohie.

Parohia este de clasa I. însă în lipsa recurenților de clasă prima se admit și recurenții cu calificare de clasa II.

Din ședința Consiliului parohial ort. rom. din Hălmăgel dela 9 Sept. 1929.

Ioan Nicula m. p. *Ioan Popescu m. p.*
paroh preș. consiliului par. notar

în conțelegere cu: *Cornel Lazar*
protopopul Hălmăgiului. 2-3

Conform rezoluțiunii Ven. Consiliu Eparhial Nr. 5512 | 1929, pentru îndeplinirea parohiei întâia vacantă din Macea, care este de clasa primă, se publică concurs cu termen de 30 zile socotite dela prima publicare în organul „Biserica și Școala”.

Venitele împreunate cu acest post sunt:

1. una sesiune parohială în extindere de 32 jughere cadastrale cu drept de pășunat.
2. 1 și jumătate teren arabii ca bir parohial,
3. stolole legale,
4. întregirea dotației dela Stat
5. locuință în natură cu grădină.

Preotul ales va trebui să catehizeze la școalele din loc. Va suporta toate impozitele după întreg venitul său preoțesc.

Parohia fiind de clasa primă, recurenții vor avea să prezinte dovezi despre pregătire recerută pentru parohii de clasa primă și despre 8 clase de liceu și bacalaureat.

Recurenții, cu prealabila știre a Protopopului tractual, se vor prezenta în vreo Duminică sau sârbătoare în sfânta Biserică din Macea, pentru a-și arăta dexteritatea în rituale și oratorie. Cererile însoțite de anexele necesare, adresate consiliului parohial din Macea, se vor înainta în termen concursual Oficiului Protopopesc din Arad.

Recurenții din altă dieceză vor alătura la cererea de concurs actul de învoire din partea Prea Sfințel Sale Părintelui Episcop diecezan.

Consiliul Parohial ort. rom. din Macea.

în înțelegere cu: *Traian Vașlanu m. p.*
2-3 protopop

Conform rezoluțiunii Ven. Consiliu Eparhial Nr. 5513 | 1929, pentru îndeplinirea parohiei vacante din

Sâmbăteni, se publică concurs cu termen de 30 zile socotite dela prima publicare apărută în organul diecezan „Biserica și Școala”.

Venitele împreunate cu acest post sunt.

1. una sesiune parohială
2. una grădină parohială,
3. bir parohial Lei 450
4. stolele legale,
5. întregirea de salariu dela Stat,
6. rețut de cortel Lei 12000. anual, până la z'direa casel parohiale.

Alesul va catehiza la școalele din comună, și va suporta impozitele după beneficiu.

Doritorii de a reflecta la această parohie vor înainta Prea Onoratului Oficiu Protopopesc din Arad recursele lor ajustate cu documentele pentru parohiile de clasa primă și pe lângă încunoștințarea prealabilă a Protopresviterului tractual vor avea să se prezinte în sfânta biserică, spre a-și arăta dexteritatea în oratorie și rituale.

Cei din altă eparhie vor mai avea să dovedească, că au consimțământul Prea Sfințitului Episcop diecezan, din Arad.

Cosiliul parohial ort. rom. din Sâmbăteni
în înțelegere cu: *Traian Vașlanu m. p.*
protopop. 3-3

A
D
I
Z

Arad str. Eminescu No. 26 lângă tip. Diecezană

Cu deosebită simțăminte D-DOASTRE

Am ocazie a încunoștința On. Preoțime, că în atelierul meu de croitorie bărbătească, se lucrează cele mai moderne costume bărbătești, haine preoțești, reverenți de ori și ce stil. Paltoane, Redingote (Kaisere), Jackete, camilafce, potcapii și veste preoțești. Primesc spre transformare și reparare ori ce lucrări ce cad în branșa croitoriei. Rugându-Vă să binevolți a-mi încredința comenzile D-Doastre pentru care Vă asigur că voi pune cea mai mare atenție.

Redactor responsabil: **SIMION STANA.**